

Lluita d'imperis i dissort del poble català (1709-1710)

Antoni Muñoz González i Josep Catà i Tur

Resum / Resumen / Abstract

L'article estudia les converses de pau entre les potències aliades i Lluís XIV i Felip V durant 1709 i 1710. S'analitza com va ser la seva evolució des de que el monarca espanyol fou abandonat per tothom, els aliats, el seu avi i el Papa i gairebé expulsat del ceptre d'Espanya, fins que la diplomàcia de la Cort de Madrid, i del propi borbó, va fer capgirar la situació establint la independència respecte a França i oferint a la incipient burgesia anglesa avantatges comercials els quals no podien rebutjar, perquè, gràcies a elles, Anglaterra restaria com a nova potència emergent. El preu de tot això seria l'abandó per part dels anglesos dels interessos polítics del poble de Catalunya. És a dir, com en un any, Felip V va passar de ser pràcticament fora del seu tron a convertir-se, gairebé, en àrbitre de la situació internacional.

El artículo analiza las conversaciones de paz entre las potencias aliadas, Luis XIV y Felipe V durante 1709 y 1710. Y se dilucida detalladamente como Felipe V pasa de estar prácticamente fuera del trono a casi convertirse en el árbitro de la situación internacional.

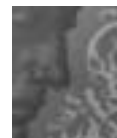
The article focus on the peace talks between the Allied, Louis XIV and Philip V during 1709 and 1710. And analyzes how Philip V to be practically out of the throne become the arbitrator of the international situation.

Paraules clau / Palabras clave / Key Words

Grimaldo, Bergeick, duc d'Alba, Gertruydenberg.

Grimaldo, Bergeick, duque de Alba, Gertruydenberg.

Grimaldo, Bergeick, duke of Alba, Gertruydenberg.

Guerra i finances

A Ramillies, entre el 24 i el 25 de maig de 1706, es produïa la gran desfeta dels francesos, podent ocupar els aliats Brussel·les, Anvers i Lovaina. El comte Bergeick va aconseguir sortir de Brussel·les amb els recursos econòmics que custodiava intactes. No oblidem que l'exèrcit franco-espanyol havia aixecat el setge de Barcelona el 12 de maig de 1706. Aquell seria un dissortat any per a la causa borbònica.

Bergeick, el 26 d'agost de 1707, reconeixia a Grimaldo que les finances de la monarquia francesa estaven gairebé exhaurides, després de la desfeta de Ramillies i l'ocupació de les places més riques de Flandes: Anvers, Brussel·les i Gant, per part dels aliats, fins al punt que no es pagaria res més sense l'aprovació prèvia del mateix Lluís XIV. El monarca francès també es feia càrrec de les despeses de l'Electoral de Baviera que pujaven a més de deu milions de lliures l'any.

Veiem un exemple de com estaven les arques de Lluís XIV des de 1706. Després de la batalla de Ramillies el rei va donar permís als oficials que volguessin a abandonar el seu servei i tornar-se'n a casa seva. Un dels acomiadats fou l'enginyer Verboom que romaní a sou del monarca des del 1702. Va rebre la comunicació escrita i signada per Bergeick. Verboom va respondre que a quin lloc pensava el rei de França destinar-lo en cas de quedar-se al seu servei. Per tota resposta, Lluís XIV va manar empresonar-lo per a què no tingués intencions de passar-se a sou dels enemics. Més endavant la Cort espanyola, que desitjava els serveis de Verboom, va

preguntar a l'Electoral de Baviera els motius de l'estada de Verboom a la ciutadella d'Arras. Un cop informat de la situació Felip V va manar al duc d'Alba, ambaixador a París, que fes les gestions necessàries per tal que passés al seu servei, cosa que succeiria el 23 de desembre de 1708.

El comte Bergeick, d'origen flamenc, va passar uns anys com encarregat de les finances a Brussel·les. Després va anar a París, al servei del rei francès, encarregant-se també de qüestions econòmiques.

Encara que les seves finances anaven malament, als camps de batalla les coses anaven millor per a les monarquies borbòniques: victòria d'Almansa (25 d'abril 1707), l'arribada del mariscal Villars fins al Danubi (22 de maig), l'ocupació del castell d'Alacant o la presa de Lleida i el seu castell (el 14 de novembre).

El febrer de 1708 començaren els enfrontaments al Parlament anglès entre els Wiggs i els Tories. Marlborough i el tresorer Sidney Godolphin, el seu gendre, van obligar a dimitir a Harley, la tercera persona en importància al govern anglès d'aquells moments, per les seves simpaties, en algunes qüestions, cap als Tories. Havia estat secretari d'Estat de 1704 a 1708. Tot i això, continuaria gaudint de la confiança de la reina.¹

El 1708 torna a ser un any dissortat per a les dues corones borbòniques.

L'expedició de l'estol francès per situar al pretendent al tron d'Escòcia, el fill de Jaume II, dins del seu país, va fracassar. La flota ha de tornar a Dunquerque el 6 d'abril de 1708.

El 7 de juliol les tropes franco-espanyoles ocupen Gant, mitja la idea del comte de Bergeick d'introduir-hi trenta oficials disfressats d'aliats que van aconseguir obrir dues portes de la ciutat.

A la batalla produïda entre Gant i Bruges, Oudenarde l'11 de juliol, es van enfrontar dos exèrcits importants; el franco-espanyol estava format per cent mil homes i el dels aliats per més de vuitanta mil. Va haver-hi milers de morts i milers de presoners. Les tropes franco-espanyoles es retiraren a Gant, Tournai i Iprès, deixant el terreny lliure perquè els aliats s'apropessin a Lilla. Com es veu les despeses ocasionades per la guerra van ser molt elevades.

El 22 d'octubre de 1708 els aliats ocuparen Lilla amb un gran nombre de baixes espanyoles i franceses, entre elles el fillol del comte de Bergeyck. La ciutadella va resistir quatre mesos més.

Lluís XIV canvia a Chamillart, ministre d'affers militars i d'economia per Voysin a guerra i Desmaret a finances, però les arque franceses estaven exhaurides de feia temps i començava un any amb un hivern gelador. L'hivern de 1708 va ser molt dur per tot arreu, però en particular a França, on es van gelar les oliveres i els fruiters.

1. Veieu Roscoe, E.S.: "Robert Harley, Earl of Oxford", ed. Methen & Co. London 1902, p 94. També es fan ressò d'això els editors de l'obra de Castellví "Narraciones..." al volum II, p. 589, nota, però no en donen la referència.

Per la seva banda la Cort de Madrid es va dedicar, durant el febrer i març, a trobar civada, sègol i blat com fos. A Plasència, Còria, Lleó, Ciutat-reial, Valladolid, Navarra etc... Es va embargar tota la collita dels eclesiàstics de Burgos. Al corregidor de Múrcia se li adverteix que no hi posi entrebancs, doncs deia que era una prioritat alimentar la ciutat.

L'exèrcit imperial entra i ocupa Itàlia, en no trobar oposició de les tropes franceses. D'aquesta manera el Papa es converteix en una mena de presoner. Per això, només començar 1709, va reconèixer l'arxiduc com rei a d'Espanya i de les Índies.

Davant d'això, els auditors de Rota Josep Molines i l'abat Polignac van mantenir una entrevista amb Climent XI per saber si havia signat el 15 de gener un acord amb el marquès de Priè, ambaixador imperial. El Papa va reconèixer que s'havien signat dues escriptures. A la primera consentia reduir les tropes papals a cinc mil homes, a canvi de la retirada de l'exèrcit imperial dels estats pontificis; això sí, les tropes imperials podrien passar per ells quan volguessin. A la segona, reconeixia l'arxiduc com a rei d'Espanya amb la potestat de nomenar Nunci, que romangués a la seva Cort, i d'enviar un ambaixador a Roma. Així relataven aquests auditors part de la conversa amb el Papa després que ells li presentessin les seves protestes:

«...Se encogió de hombros el Papa... No tuvo la menor dificultad el Papa de explicarse en términos sobradamente claros... para autorizar, o temporizar por lo menos esta última resolución, sobre la cual no quería engañarnos se hallaría precisado de ejecutar en los términos que la Corte de Viena deseaba y sin los cuales, no tenía forma de salir de los presentes ahogos, aunque consideraba que por ahora salía de un foso para ir en un mar de mayores turbulencias y disgustos... conocía la justa razón de uno, y otro paso y la indispensable precisión en que ponía a las dos Cortes para manifestar a todo el mundo con públicas demostraciones la nulidad y injusticia de este reconocimiento y de cuanto se ha hecho y se hiciese mientras la fuerza de los alemanes en Italia prevaleciese, y la libertad, y independencia con la cual deben obrar los Papas, repitiendo lo que en la antecedente Audiencia había explicado, convenía apelar de un Papa cautivo a un Papa puesto en libertad...»

Aleshores, Felip V va manar que sortissin de Roma l'ambaixador Uceda, el cardenal Judice, Molines i Monteleón.

El 25 de febrer la Cort de Madrid va escriure al duc d'Alba sobre aquest fet:

«...el reconocimiento que ofrece al Archiduque, es injusto, ofensivo, e injurioso a Su Magd., sin que disminuya la ofensa (aunque para la apariencia pueda justificar mas la satisfacción de ella) la circunstancia de la afectada, o verdadera opresión, y esclavitud del Papa, y la Corte de Roma, que gobernada por el temor, y olvidada de su obligación cede a la violencia...»

La carta recomanava al duc intentar que Lluís XIV fes costat al rei d'Espanya. En reconèixer Climent XI a l'arxiduc com Rei Catòlic, Felip V consulta una junta de teòlegs, presidida per Robinet, nou confessor en lloc del despatxat Daubenton, sobre trencar les relacions amb la Santa Seu. Una de les resolucions preses fou manar al munci papal, Zondadari, sortir d'Espanya. Medinaceli executaria l'ordre reial el 15 d'abril de 1709.

El reconeixement papal de l'arxiduc com a rei d'Espanya seria fet públic molt mesos després, per exemple la Gasetta de Barcelona del 14 de novembre, donaria la informació datada el 27 d'octubre.

Al llarg d'aquest any la Cort de Madrid es mantindrà obsessionada a trobar diners i queviures per l'exèrcit com anirem veient. El 27 d'abril es va descomptar un 10% del sou a tots els ministres, consellers, intendents, batlles etc., per dedicar-lo a la hisenda de l'Estat. La mateixa mesura es preveïa per l'any 1710. Felip V va manar crear un regiment de catalans fidels, molt ben pagats, amb el nom de milícies catalanes, això sí, "borrando el de Miqueletes".

Tot seguit, veiem l'enfurismat atac a la política francesa del vell Mancera en carta adreçada al rei el 28 d'abril. Comença amb una mena de testament:

«...por acumular con mis años, mis dolencias, y privarme de aquel honor, hoy, aunque las voces son mías (no las pronuncia mi cadáver, que ya considero en el sepulcro) sino el propio aliento de la fidelidad impelida del amor. Dije á V.M. entonces, que habiendo sido los castellanos los que aseguraron la Corona, eran los mismos franceses quien se la ponían en paraje de que se le cayese de las sienes; ya no está en este estado, sino, que descubiertamente se la tiranizan...»

Després va anar enumerant tots els greuges que havia produït l'aliança amb Lluís XIV:

«...Que armada marítima pudiera V.M. tener si desde que vino (por tantos derechos á esta Corona) se hubiera aplicado a restablecerla, y no dejarla exterminar de los franceses, para que V.M. dependiese de su arbitrio, solo en todos los socorros marítimos llegó a las Indias, y calculados los tesoros que trajo V.M. con los que llevó Francia, no fueron estos siempre mayores? No ha sido la América en estos nueve años comercio único de donde han traído tantos millones y se condujeron algunos a V.M. (como se vio últimamente) no superabundó el importe de los que llevaron del que dejaron?... No dejaron que V.M. perdiese poco después su corona, pudiendo con sus pocos españoles haber derrotado en Guadalajara sus enemigos? No dependió V.M. únicamente de sus tropas pudiendo defenderse con las suyas? Hanse visto sucesivamente mas empresas que perder V.M. sus dominios? Han dejado en España sus armas (*els francesos*) más que la desolación de los pueblos, el exterminio de los vasallos, y usurpación con sus géneros de los caudales? han mirado por el comercio en que se interesa V.M. el de las Indias? No se ha arruinado bajando, y subiendo los precios a su desmoderada utilidad? No se han llevado nuestro frutos para su uso, y pasarlos al Norte, y otras Provincias por géneros suyos de tan poca ley, precisando a V.M. a que estableciese una para su consumo? las fábricas de V.M. nervio principalísimo de la Monarquía, hay nombre alguno de ellas? No cesado la ruina de sacar el oro de España, pues porque V.M. mismo ha de ser quien se debilite, para que otra se aumente?... Considere V.M. que hallándose hoy toda la Europa en la estipulación de las paces, solo de V.M. es V.M. quien las ignora, la Francia las ejecutará siempre sacrificando la victima mas preciosa, por conservar su simulacro indemne...»

Acabava amb el seu consell:

«...puede V.M. estimarle como de mi amor, sino le desprecia, por hacerle una edad que tocando la losa del sepulcro, mira ya las experiencias de tantos años como sombras...»

Lamentem una cita tant llarga, però pensem que reflecteix el pensament de bona part de la Cort de Madrid.

Davant els rumors de paus, Felip V nomena el 23 de maig al duc d'Alba com primer plenipotenciari per la pau, i com a segon el comte Bergeick. El 27 de maig es va enviar a Alba la llarga instrucció següent:

« ...He tenido por conveniente, preciso, e, indispensable a mi interés, y decoro de mi persona, de mi dignidad, y de mis Reinos, entienda el mundo que sin noticia ni concurso mío, nada puede tratarse ni conveniente que tenga seguridad, ejecución, ni firmeza, ni consentir yo en ello, y como medio el más adecuado para acreditar esta importante y cierta máxima en todas partes; He Resuelto nombrar plenipotenciarios que en mi nombre concurren y asistan al lugar del Congreso si le hubiere de haber, y desde luego se pongan en cercanía y paraje de que nadie ignore que han de ser oídos ...Os he nombrado (como ya sabéis) por mi primer plenipotenciario, y para que en mi nombre asistáis y concurráis en el Congreso, o, lugar donde se hubiere de tratar de estos negocios...»

Després venen una sèrie d'ordres que el duc d'Alba devia seguir: la monarquia espanyola havia de quedar intacta en tota la seva integritat, incloses les Índies i les illes del mediterrani. A continuació feia una reflexió on indicava que les dues potències que portaven el pes de la guerra eren Anglaterra i Holanda i era amb elles amb qui convenia iniciar les converses de pau.² Li recordava a Alba que en la convenció secreta signada a l'Haia entre elles el 28 de març de 1702, s'afirmava que participaven en la guerra per quatre raons: que hagués un contrapès entre la casa de Borbó i la d'Àustria, que Holanda disposés d'una barrera defensiva davant França, poder comerciar amb les Índies i una satisfacció a la reina Anna per haver defensat Felip V i Lluís XIV al pretendent al tro anglès. Sobre això li informava que el contrapès entre les dues cases es podria estudiar atès que Espanya ja no depenia de França, que Holanda comptés amb una barrera defensiva no seia cap problema, el reconeixement de la reina Anna com a única sobirana tampoc; i sobre el comerç es podria oferir tornar a la situació en què es trobava en l'època de Carles II, però si anglesos i holandesos volien alguna cosa més se'ls podria consentir comerç lliure amb les Índies amb dues condicions: que empresin vaixells i patrons espanyols ("los Encomenderos"), sortint i retornant primer a Espanya, i pagar una única taxa o percentatge pel valor de les mercaderies que portessin. Pel capítol 48 també nomenava al comte de Bergeick com a segon plenipotenciari.

Només en un punt Felip V es mostrava inflexible, la situació en què havia de quedar Catalunya, doncs pel capítol 21 es manava al duc d'Alba:

«En cuanto a España conviene tener presente como punto de suma importancia que de ninguna manera se den oídos a proposición de pacto que mire a que los Catalanes se les conserven sus pretendidos fueros, pues sobre ser tan indignos de ellos, aunque fuesen solos los que tenían en tiempo del rey Don Carlos II mi tío puesto que las dos últimas Cortes que han concluido los deja mas repúblicos que el Parlamento abusivo a ingleses; no es de conveniencia ni decoro que la paz general salga garante de tan vergonzosa condición ni que por ella quedase la habitual propensión de los catalanes a la rebelión con permitido recurso a los coaligados enemigos...»³

2. Això també ho confirma J. Albareda al llibre "El cas dels catalans...", p. 89, recoltzant-se en D. McKay.

Aquesta instrucció, amb petites modificacions, és la que acabaria imposant-se al cap d'un any.

Primers contactes de pau i primeres mesures de la cort de madrid per demostrar la seva independència de la de parís

En aquests moments la pressió ja és aclaparadora tant per A Felip V com per al seu avi. Davant la situació internacional, Lluís XIV comença a sondejar els aliats sobre possibles converses de pau. Així va enviar al comte Bergeick el 8 de març a l'Haia per entrevistar-se amb un ministre aliât. Aquesta informació la dona l'elector de Baviera, afegint-hi que Lluís XIV no pensava enviar tropes a Espanya.

És a dir Bergeick comença com a negociador de Lluís XIV i acabarà fent el mateix per Felip V. A la seva tornada comunica al monarca francès que els holandesos escoltarien, i farien, diferents propostes de pau. Aleshores el rei envia el president Rouillé, com a representant més oficial, el qual s'entrevista amb els diputats holandesos, Buis i Van der Dussen, a Anvers. També tingué una altra conversa amb ells a Mordick. Envia notícies a Versalles mentre ell esperava a l'abadia de Sant Bernat a Anvers.

Continuaven els contactes entre francesos i els aliats. Torcy es va presentar a Hensius el 22 de maig, sense obtenir cap resultat. Després s'entrevista amb Marlborough i el príncep Eugenio, i tot fa pensar que fou en aquestes converses quan li donaren els preliminars per signar la pau, formats per 40 capítols.

Els aliats van informar posteriorment que un ministre francès, no sabem si Rouillé, Torcy o algú que els hi acompanyava va dir llavors les paraules següents:

«Que quizás el Rey Felipe se hallaría antes que él en Versailles»

Si fos veritat la frase, voldria dir que encara els ministres francesos consideraven a Felip V com una titella del seu avi.⁴

El lliurement dels preliminars a l'Haia fou el 28 de maig i la van signar el príncep Eugeni, Sinzendorf, Marlborough, Towsend, Van Welderen, Buis, Van Dussen i altres. Farem un resum dels mateixos, traduïts per la cort de Madrid, reservant el més polèmics, el 4t. i el 37è. Per el final: Reconèixer, des d'aquest moment, com a rei d'Espanya, les Índies, Nàpols i Sicília a l'arxiduc (capítol 3), França no podrà enviar vaixells comercials a les Índies sota qualsevol pretext (7), lliurar a l'Imperi la ciutat i ciutadella de Strasbourg, el fort Kell i totes les dependències a tots dos costats del Rin (8), lliurar la ciutat de Brisack i tot el seu territori a la casa d'Àustria (9), enderrocar totes les fortificacions que actualment manté des de Basilea fins Philisbourg (11), deixar la fortalesa de Rhinfeld al Langrave de Hasse Castell (12), reconèixer a la reina Anna com reina d'Anglaterra i no al seu pretendent (13), passar a mans angleses la part de l'illa de Terranova que actualment ocupen els francesos (16), enderrocar pel seu compte la ciutadella de Dunquerque i la resta de fortificacions (17), fer un tractat de comerç entre Anglaterra i França (19), lliurar totes les ciutats ocupades pels francesos al Flandes espanyol

3. Aquest capítol és força conegut, en concret Joaquim Albareda l'utilitza sovint, però el context on es va escriure aquest parer de Felip V, pensem que no ho és tant.

4. Veure el llibre de Joaquim Albareda "El cas dels catalans...", p. 90

(23), els holandesos tindran els mateixos drets que se'ls va concedir pel Tractat de Riswick (25), el duc de Savoia veurà restituïts el seu ducat i el comtat de Nice (27), també s'atorgarà al duc de Savoia els llocs d'Exilles, Fenestrelles i Chauvion (28), la negociació final estarà tancada en un termini de dos mesos (33), hauria una suspensió d'hostilitats per dos mesos i se signaria la pau definitiva el 15 de juny a l'Haia. Hem triat fer un breu resum de les fortes condicions imposades a Lluís XIV, però, a més a més, hem deixat per al final els dos articles que van obstaculitzar la signatura dels preliminars. L'article 4t deia:

«4. Y porque el Duque de Anjou, se halla al presente en posesión de una gran parte de los Reinos de España, de las costas de Toscana, de las Indias, y de porción de los Países Bajos; se ha convenido recíprocamente que para asegurar la ejecución de los artículos, y de los tratados que se han de hacer, y finalizar en el espacio de dos meses, contándose si es posible desde primero de Junio próximo; dispondrá su Magd. Xpmâ las cosas de forma que en el mismo término se entregue el Reino de Sicilia a su magd. cat. Carlos tercero; y el expresado Duque de Anjou saldrá con toda seguridad, y plena libertad de la extensión de los Reinos de España con su esposa, y los Príncipes sus hijos, sus efectos, y generalmente todas las personas que le quieran seguir...

Para adelantar su establecimiento, retirará su magd. xpmâ en el espacio de los dos expresados meses, las tropas y los oficiales que actualmente tiene en España, y también las que se hallan en el Reino de Sicilia, como en los demás lugares, países, y estados dependientes de la Monarquía de España, y en las Indias cuanto antes fuere posible y palabra de Rey, no enviará en adelante al Duque de Anjou (si rehúsa asentir a estas condiciones) ni a sus adherentes ningún socorro, ya sea de tropas, artillería, municiones de guerra, o ya de dinero directa, ni indirectamente.»⁵

És a dir s'imposava al rei de França el convèncer al seu nét que havia d'abandonar el tron espanyol, cosa que el monarca francès no podia garantir, doncs continuaven considerant a Felip V com un ninot de Lluís XIV. Sobre això es va comunicar de paraula a Torcy que si Felip V no abandonava el tron d'Espanya voluntàriament, podrien enviar tropes per ajudar a les franceses per fer-lo fóra. Pel que fa al capítol 37è. deia:

«37. Y en caso de que ejecute el Rey xpmô. todo lo arriba expresado, y que toda la Monarquía de España sea restituida, y cedida al dicho Rey Carlos tercero, como se ha ajustado por estos Artículos en el término estipulado, se ha convenido en que continuará la suspensión de armas entre los ejércitos de los altos aliados hasta la conclusión, y la ratificación de los tratados de paz que se han de ejecutar.»⁶

5. Sobre tot això, veieu el llibre de Castelví "Narraciones...", v. II, pp. 590-503, basant-se en Lamberty, encara que nosaltres pensem que algunes de les seves dates no són correctes. També fa una petita referència dels preliminars Pere Voltes al seu llibre "Barcelona durante...", v. II, p. 162, basada en Lamberty.

6. Veieu Castellví a "Narraciones...", vol. III, pp. 14 a 19. Nosaltres no compartint part de la seva relació ni les dates que en dóna. En canvi, es molt més interessant la nota de la pàgina 15, del mateix volum, on els editors fan unes precisions més correctes.

És a dir calia que el rei francès complís els preliminars com a condició prèvia a una futura negociació de pau, de la qual ningú podia assegurar el seu resultat. Era una manera clara de dir a Lluís XIV que havia de rendir-se a canvi de res i negociar després una pau on el monarca tindria un paper subordinat en no comptar amb forces militars ni ciutadelles defensives en passar a mans aliades.

Lluís XIV va rebutjar de seguida els preliminars oferts, i va fer una instrucció impresa al comandant del Llenguadoc, que suposem també s'enviaria a altres llocs. Volia explicar al seu poble, cansat de la guerra i neguitós per les veus de pau que circulaven, el per què no havia acceptat la pau proposada pels aliats:

« ...ils fixoient a deux mois, le temps où je devois de ma part executer le Traité; & pendant cet intervalle, ils prétendoient m'obliger a leur délivrer les Places qu'ils me demandoient dans les Pays-Bas & dans l'Alsace, & a raser celles dont ils exigeoient la démolition. Ils refusoient de prendre de leur côté l'autre engagement, que celui de suspendre tous actes d'hostilité jusqu'au premier du mois d'Août, se reservant la liberté d'agir alors par la voye des armes, si le Roi d'Espagne mon Petit-Fils, persistoit dans la resolution de défendre la Couronne que Dieu lui a donnée. & de périr plutôt que d'abandonner des Peuples fidèles, qui depuis neuf ans le reconnoissent pour Roy legitime. Une telle suspension, plus dangereuse que la Guerre même ...Je passe sous silence les insinuations qu'ils m'ont faites, de joindre mes forces a celles de la Ligue, & de contraindre le Roy mon Petit-Fils a descendre du Thrône, s'il ne consentoit pas volontairement á vivre désormais sans Etats, & a se réduire a la condition d'un simple Particulier ...Ecrit a Versailles le 12. Juin 1709.»⁷

Per carta del 6 de maig d'Amelot a Lluís XIV s'informava que, arran de les converses de pau, entre el poble de Madrid havia tornat a surar l'odi contra els francesos, parlant de tallar-los el coll i saquejar les seves cases. Aprofita per comunicar la decisió de Felip V de nomenar com a plenipotenciaris el duc d'Alba i Bergeick, coneguts de Lluís XIV. Acabava la carta dient que si el monarca espanyol continuava al seu tron seria necessari nomenar determinats ministres de la confiança del rei de França, però si, al contrari, era obligat a abandonar el ceptre d'Espanya i ell es defensés amb les seves tropes, com havia previngut, seria necessari introduir uns altres. Per això, Amelot insistia a saber notícies de les gestions de Rouillé per treballar en un sentit o en un altre.⁸

El mateix Amelot el 27 de maig proposava que en cas de fer-se efectiva la segona opció, és a dir obligar a Felip V a abandonar el tron d'Espanya i que es resistís, sempre convindria comptar amb un representant a Madrid, sense caire d'ambaixador. La persona que ell recomanava era Blecourt.

En les instruccions de Grimaldo a Alba, el 13 de juny li comunicava la joia dels reis pel trencament de les converses de pau, encara que Felip V quedava amoïnada per la decisió de Lluís XIV de retirar totes les tropes franceses d'Espanya per a defensar el seu propi regne. Demanava,

7. Carta també citada per Castellví, "Narraciones...", v. II, pp. 661-662, traduïda i que no dóna el dia concret de la mateixa.

8. Veure Saint-Simon "Memoires" tom 7, p. 210.

per tant, que Alba convencés el seu avi que quedessin a València i Aragó cinquanta batallons d'infanteria, al seu sou, al llarg del temps necessari per tal que ell pogués reconstruir la seva infanteria, passant a França els altres trenta batallons i vint-i-nou esquadrons.

El mateix que va fer Lluís XIV explicant el poble francès la necessitat de continuar la guerra, ho faria Felip V per carta impresa datada el 4 de juliol:

«Copia de Carta Circular, que el Rey Nuestro Señor se sirvió de escribir a las Ciudades, Villas, Prelados, Iglesias, Religiones, y demás Personas, a quienes en ocasiones de Cartas Generales, escribe su Majestad.»

Començava dient que, encara que tothom desitjava la pau i la fi de la guerra, ell no podia consentir en cap acord:

«...sin concurrencia, y noticia mía, nada podía tratarse, ni ofrecerse en cosa que me tocasse, que tuviese firmeza, ni consentir yo en ello, y que antes de asentir a Tratado de indecoro, e ignominia a mi Persona, y a mi Nación Española, perdería la vida, a la frente de un solo escuadrón de Españoles, que me quedase.»

Per això informava haver nomenat al duc d'Alba com a plenipotenciari en el seu nom per tractar en les futures converses havent-li donat les instruccions necessàries, encara que ja el seu avi havia rebutjar els preliminars de pau per abusius. Continuava dient:

«De la integridad de la Monarquía Española, no se acuerdan, sino para que con la misma integridad salga Yo de ella»

Informava de la desintegració d'Espanya que formava part de les propostes dels aliats: Flandes per els holandesos, l'estat de Milà, que ja ocupava el duc de Savoia, arribava a afirmar, la cessió a Portugal de part de Castella, Extremadura, Galícia i les Índies, i rematava amb l'afirmació:

«Y finalmente, para que todo enemigo del nombre español, y de la verdadera religión, no quedase sin porción alguna en esta ideada devastación de mi Monarquía, falta sólo que hayan intentado establecer algo de nuevo en favor de los Moros; pero parece se contentan por ahora con haberles facilitado, por medio de la perfidia, que Orán cayese en su poder»

I els aliats no satisfets amb tot això havien demanat al seu avi unir les seves forces amb les d'ells per tal que deixés Espanya, cosa que per una part, l'afalagava perquè demostrava que ell no sortiria voluntàriament, sinó que calia comptar amb reforços si volien aconseguir l'èxit de l'empresa. Tanmateix, el principal motiu de continuar la guerra era veure perillar la religió catòlica a bona part d'Europa. Llegim-ho de les seves pròpies paraules:

«Este principal motivo, es el que me impele más a volver animosa, y confiadamente al fuego de la guerra; en cuyos peligros me tendrán siempre mis vasallos el primero a su frente, fiando de Dios, que ha de proteger mi justicia con su gracia, como ellos con su valor, y asistencia. Y cuando mis pecados sean tales, que embaracen las divinas bendiciones, si consiguere a su vista rubricar con mi ultima sangre mi amado suelo español; y que cesando con mi castigo sus enojos, los príncipes mis hijos, que nacieron en los brazos de tan fieles vasallos, logren por su medio la firme quietud del trono: dejaré

de vivir gustoso de haber despuntado las flechas de la fortuna enemiga, para que disfrute las dulzuras de la paz esta real inocencia, con que Dios se ha servido de establecer, y consolar mi monarquía ...De Madrid a cuatro de Julio de mil setecientos y nueve. YO EL REY.»

Com es desprèn de la carta Felip V manifesta amb molta claredat que no se n'aniria de manera voluntària, i només el farien fora per la força. Alhora, com anem veiem, s'anava enfortint en diners i queviures.

Blecourt arriba com representant francès a Madrid el 23 d'agost. Abans de sortir de París rebria una memòria d'Amelot sobre com comportar-se: Si la princesa d'Orsini romanía a Madrid no hauria cap problema perquè sabia com pensaven tots els ministres de Felip V i gaudia de tota la confiança del rei i de la reina; en cas contrari, caldria comptar amb el duc de Veraguas i el seu fill que eren de confiança; també convindria fer-se amic del duc de Popoli; en quant a Mejorada no havia res a fer perquè no aprovava gairebé res que no hagués estat pensat per ell, o bé reflexionat; però la persona més important a la Cort era Grimaldo, portava els assumptes d'exterior, polítics i de guerra, així com tots els afers secrets, i té contactes diaris amb el rei. Si Blecourt pogués apropar-se a ell seria la millor situació possible.⁹

La Cort de Madrid intenta trobar diners per mantenir l'exèrcit per tot arreu: El 22 de setembre Navarra lliura a Felip V 50.000 pesos. El 23 de setembre el rei decideix quedar-se amb el 80% de tots els béns segrestats d'Aragó, València i Catalunya, per un any a partir del 29 de setembre, el 20% restant seria per a despeses i administradors. El 15 d'octubre Madrid lliura al rei 300.000 escuts. El 23 d'octubre s'aprova el decret per descomptar el 10% del sou de tots els càrrecs. El 26 de novembre Felip V va autoritzar fabricar a Aragó 200.000 marcos en 'dinerillos'.

Noves mesures per obtenir blat i civada, que de retruc obria una escletxa al comerç amb Anglaterra i Holanda, el 20 d'octubre de 1709:

«...he resuelto que en la forma que se ejecutó el año pasado se den pasaportes a los Navíos Neutrales ô, de enemigos para que puedan conducir trigo y cebada a los puertos de España de cualquiera parte aunque sea de Berbería ...se les permitirá así a los navíos Neutrales como a los de enemigos que puedan venir a los referidos puertos de España aunque sea con géneros de ilícito comercio...»

Els vaixells que portin robes prohibides hauran de pagar el 7% més, i si són de llana o seda d'Anglaterra i Holanda el 10%. Tots dos països comencen a albirar l'apertura del seu comerç, encara que de moment no tingués relació amb Amèrica.

El 2 de setembre els aliats ocupen Tournai i la seva ciutadella, i el seu exèrcit s'encamina cap a Mons. L'11 de setembre dos poderosos exèrcits s'enfrontaran a Malplaquet. El dels aliats, comandat per Marlborough i el príncep Eugeni i el franco-espanyol, dirigit per Villars i Boufflers. Els aliats disposaven de 162 batallons i 300 esquadrons i l'exèrcit francès 120 batallons i 260 esquadrons. La batalla va durar des de les set del matí fins a les quatre de la tarda quan les tropes franco-espanyoles es retiraren a un lloc proper a Valencienes. Sobre el camp de batalla va quedar vint-i-cinc mil morts de tots dos exèrcits. Al matí del dia següent les tropes aliades s'encaminaren cap a Mons.

9. Saint-Simon, op. cit. v. 7, nota IV.

Arran d'aquestes desfetes Lluís XIV intentarà establir nous acords de pau amb els aliats.

A mitjans d'octubre les tropes franceses del mariscal Bessons deixen passar el riu Segre a les tropes imperials i és retiren cap a França, com informava la Gasetta de Barcelona del 14 de novembre.

Lluís XIV escrivia a Felip V el 12 d'octubre, arran de l'arribada a París del mariscal Bessons, per comunicar-li la retirada de la meitat de les seves tropes d'Espanya i la resta a la fi de la temporada, decisió que, segons ell, tenia presa des de feia tres mesos. El exèrcit a sou del monarca espanyol no cobrava feia temps i no rebia subsistència. Si el deixava a càrrec de la Cort de Madrid no servirien de res ni per Felip V ni per ell. Alhora li recordava els anys que havia estat donant suport a la monarquia espanyola. La carta semblava una mena de comiat.

El duc d'Alba escriu capficat a Vadillo el 14 d'octubre per l'arribada de Bessons a París i haver-li concedit el rei el toisó. Sobre les converses de pau informava que els aliats es mantienien en els preliminars, però que els holandesos, després de l'ajuda donada al príncep Eugeni per ocupar Mons, estaven delerosos de la pau. Continuava;

«...Yo estoy con la mayor atención a un caso tan importante, y veremos si al salir de Mons el Conde de Bergeik (pues no pudo con otra intervención quedarse dentro) logra entender algo de Milord Marlborough, y de los Diputados de Holanda...»

El guardó atorgat a Bessons sembla que era més per afalagar Lluís XIV que al propi mariscal. Saint-Simon a les seves memòries escriu que el monarca francès el va obligar a retornar-lo.

El 21 d'octubre les tropes franco-espanyoles lliuren la plaça de Mons i es retiren els francesos a Maubeug, els bavors a Luxembourg i les tropes espanyoles a Namur. Amb elles van el comte Bergeick i el marquès Ceva Grimaldi. Però Bergeick va aconseguir mantenir una entrevista amb Marlborough, i li manifesta que la Cort espanyola considerava que els anglesos eren els que portaven tot el pes i les despeses de la guerra, i que per tant es podia arribar a un acord satisfactori amb ells sobre comerç, podent fer-se una pau separada. El general anglès, segons Bergeick, va mostrar força interès.

El 20 d'agost un avalot popular ocupa tots els carrers de París al crit de volem pa. Es reforcen amb tropes les botigues i els mercats. El mariscal Boufflers va quedar atrapat dins de la seva carrossa amb el duc de Gramont, però en prometre el mariscal parlar amb el rei la qüestió del preu del pa l'aldarull s'apaivaga. Després d'això París fou ocupat per patrulles de guàrdies reials que impedièn qualsevol concentració. Però la pujada del preu del pa a França seria contínua, i per això semblava que la pau entre França i Holanda era imminent i la retirada de les tropes franceses d'Espanya també, com diu el duc d'Alba el 28 d'octubre:

«...Mis oficios sobre que no se saquen todas las tropas de España han sido muy continuos con S.M.X. habiéndome respondido cuanto le mortificaba, que la situación en que se hallaba le obligase a esta resolución la cual difería cuanto le era posible: Los Ministros se muestran tan inciertos sobre este punto, como sobre otros, persuadiéndose unas veces a que el abandono de la España les traerá inmediatamente la paz, y otras â que podrá serles de gran perjuicio, por no tener seguridad de que los aliados se contendrán después de haber vencido lo más dificultoso, y así me consta que tres días ha estaban ajustando cuando se habría puesto en marcha la caballería para salir de España, y que tiempo necesitaba la infantería entre empezar â moverse, y pasar el Pirineo queriendo

concordar sus tratados con esta irresolución, pero siempre hay un partido horrible en sostener, que Francia será perdida si mantiene en España un batallón...»

El govern de Felip V intenta negociar per la seva banda amb el duc de Savoia mitjançant Sacerdoti sobre el peu que es podria lliurar; gairebé tot el Delfinat si reconeixia com rei d'Espanya al borbó. Quan Monteleón comunica a Torcy el 23 de novembre aquestes diligències, el ministre francès va respondre que d'oferir condicions territorial ni parlar-ne, només que:

« Vos podréis hacer saber al Duque por Sacerdoti, u otro canal, que juzgaréis a propósito que S.M. siempre está pronto a tratar condiciones razonables, y demostrarle ventajas mas considerables para él, y su casa, que las que le han propuesto, pero en condición que este Príncipe entre de buena fe en los medios de sostener al Rey de España sobre el trono, y contribuir al restablecimiento del público reposo...»¹⁰

L'1 de desembre Felip V va signar una reial Cèdula regulant el comerç i suprimint les avantatges que els comerciant francesos havien gaudit des de 1702: va revocar totes les franquícies concedides als francesos, va prohibir la jurisdicció especial amb la qual els còsols francesos intervenien en qualsevol operació, deixant el control només als governadors espanyols de cada port. Era la manera de demostrar als aliats la independència de Felip V envers el seu avi.

Per això, el comerç francès patirà una aturada que afectarà a bona de la seva economia; alhora que ja els aliats albiraven la independència de la Cort espanyola davant Lluís XIV.

La Cèdula produiria una sotragada a França. Amelot des de París protesta el 16 de desembre de l'últim decret:

«...que franquea a los navios enemigos, el comercio de los puertos de España, lo que ha hecho aqui mucho ruido...»

També Blecourt va protestar del tracte que reben els comerciants francesos a Cadis. Els comerciants francesos d'Aragó demanaren permís per portar armes, davant del perill de patir agressions.

Alba resumia la difícil situació de Felip V i les dificultats de poder convèncer els aliats de la independència d'Espanya davant França:

«...nos sirve de gran estorbo lo informados que están de cuanto pasa en las dos Cortes, y aunque esto parece podría convenirnos, desprecia su malicia lo que era justo creyese, y abulta la menor cosa que puede dar a entender la dependencia. V.S. comprende que se ha empezado tarde a hacerles ver con alguna demostración lo que diferenciamos nuestros intereses de los de Francia, y así son menester días, y grande atención en cuanto se ejecuta para acreditarlos todo lo contrario ...me valgo de cuantos medios descubro para que entiendan las justas intenciones de nuestro Amo...»

10. L'únic historiador, que nosaltres sapiguem, que fa una petita referència a Sacerdoti és P. Voltes, op. cit. p. 163.

També informava que Lluís XIV havia imposat als religiosos una carrega de més de 24 milions; i traurà de la noblesa 18 milions més en concepte de pagaments pels seus títols hereditaris.

La Cort de París reprèn els contactes amb els aliats. Torcy insta a Petecum a anar a París i tornar a debatre els preliminars. El ministre francès cuitava per aprofitar la treva obligada de l'hivern per poder-se avançar sobre algunes disposicions de cara a la futura pau. Lluís XIV no acceptarà l'article 37è, però es podria deixar-lo de banda, i anar avançant en les converses. Continuava Torcy:

«...Que el Rey se haya dispuesto a entrar de nuevo en la negociación, con las mismas condiciones, a nombrar sus plenipotenciarios, y a enviarlos al Lugar que se conviniese para dar principio a las conferencias con los de los aliados el día primero de enero siguiente.»

És a dir, plantejava començar a parlar de pau deixant de banda els preliminars, que s'haurien de estudiar dins del context de la pau general.

Segons la Gasetta de Mantua número 52, Petecum abandona París el 5 de desembre arribant a Holanda el 12, amb la proposta que havia fet el ministre francès. Però una vegada estudiada a l'Haia pels holandesos, aquests insistien que els francesos parlaven de començar les converses de pau sense fer cap esment dels Preliminars, i convenia retornar a plantejar-los, atès que els ministres francesos només veien dificultat en complir el 37è., i:

« ...Que de este modo de proceder, no se podía inferir otra cosa, si no que no se halla el enemigo en ánimo de tratar de buena fe, para llegar a una paz firme, y sólida: Que no se debe hacer caso de las seguridades que da de sus buenas intenciones en este asunto, supuesto que las obras corresponden tan poco con las palabras; y que sus pasos todos se dirigen sembrar celos, y mala inteligencia entre los aliados, mientras que se halla resuelto a continuar la guerra, como lo dicen todas las noticias publicas ...»

Finien dient que calia comunicar aquesta resolució a la resta d'Aliats i que la reina d'Anglaterra i l'Emperador manessin passar a l'Haia a Marlborough i el príncep Eugeni per començar els preparatius de la propera campanya.

Lluís XIV acorda pel seu compte lliurar les quatre places de Flandes, Luxembourg, Namur, Charleroi i Nieuport, que romanien en poder de Felip V, a l'Elector de Baviera, sense consultar al seu nét. Així responia el monarca espanyol al seu avi negant-se a admetre aquesta decisió, perquè tornava a plantejar la dependència d'Espanya:

« ...seria perjudicialísimo a mis intereses en la presente situación de las cosas dar al elector esta publiposición que no le duraria sino poco tiempo, y por consecuencia no le atraería la menor utilidad por la necesidad que a V.M. se le ha persuadido de hacer la paz, y este acto de ningún provecho para él, desbarataría enteramente las medidas que yo debo tomar para llegar a la mía; V.M. se halla también informado de esta situación que no puede dudar se sirva de ayudar a hacer comprender al Elector las razones poderosas que me asisten para no poder condescender...» És una còpia del que Felip V va escriure de la seva pròpia ma.

Sobre aquestes places la Cort de Madrid va escriure al duc d'Alba sobre la conveniència de cedir-les el rei directament als aliats. Alba responia a Grimaldo el 12 de desembre dient que Bergeick seguia mantenint contactes amb els aliats i que el parer del comte sobre aquest assumpte era:

«...es insinuarlos que S.Magd. desea contribuir, a todo lo que ellos pueden desear para la mayor seguridad de su barrera contra la Francia; y que les hará esta proposición al mismo tiempo que sea instruido de la intenciones del Rey sobre el comercio...» Carta a Grimaldo, original.

En aquest moment Bergeick encara es mostra molt prudent per no tibar massa la corda amb la Cort francesa.

També Grimaldo havia comunicat a Alba el decret de Felip V d'obrir el comerç dels ports espanyols a anglesos i holandesos i que aquesta idea la trametés Bergeick als representants de totes dues nacions. Aquest responia que era una de les millors mesures per arribar a la pau, autoritzar el comerç als vaixells anglesos i holandesos, a més a més, donant-los passaports de franc, però afegia:

« ...antes que, que les haga formalmente esta insinuación desearía tener copia del Decreto de Su Magd. para la abertura del comercio, y saber a quanto por 100 llegarán los derechos extraordinarios que han impuesto sobre las manufacturas de seda y lana, por forma de indulto pues si esta imposición es fuerte seria una prohibición indirecta, y no convendría exponerse a esta respuesta de parte de ingleses y holandeses, y que como lo que se ha hecho ha sido con la mira de reconciliarse con estas dos Naciones, es conveniente ejecutarlo en la forma que les pueda ser mas ventajoso; y además de esto convendría hacer esta abertura del comercio sobre los simples derechos que pagaban en el reinado de Carlos II de gloriosa memoria, para todo lo que se traerá a España en los navíos de Ingleses y holandeses, dejando los derechos extraordinarios o indulto sobre lo que se cargará en los navíos de otras naciones: y que esta distinción puede lisonjearlos por el beneficio que recibirán della, y es menester llevar esta mira en todo quanto les tocare y que cuando estará informado de la ultima resolución del Rey sobre esto ejecutará lo mas conveniente a sus intereses...» Carta original a Grimaldo.

38

Finia remarcant l'empipament dels comerciants francesos, i fins i tot d'Amelot, que arribaven a dir que Felip V tenia un precord de pau amb anglesos i holandesos.

Com es veu, a la resposta de Bergeick es planteja donar avantatges comercials a holandesos i anglesos per sobre dels països neutrals. També assenyalava ser molt difícil trencar l'aliança entre anglesos i holandesos. La resposta de Grimaldo del 28 de desembre a Alba i Bergeick sobre les seves cartes del 12 començava de manera contundent sobre la qüestió de les places:

«...En el primero que si cosas de esta magnitud no se intentan porque se juzgan imposibles, serán pocas las grandes que se logren, y en los grandes extremos, el concepto no ha de detener la efectuación de lo que indudablemente seria conveniente.»

El lo segundo, confieso, no entiendo por que razón no se ha de solicitar el beneficio, que puede resultar de que se desconfíen entre si las dos potencias marítimas, cuando de ello se pudiera sacar tantas ventajas....»

Suggerien al comte Bergeick fer la proposta, relativa a les quatre places de Flandes, als aliats com si fos cosa seva, però al final de la carta es deia també al comte que podia decidir per sí mateix alguna cosa més, sempre que hi trobés beneficis per a la Cort espanyola.

Sobre la proposta de Bergeick relativa a afavorir anglesos i holandesos sobre la resta de països neutrals deia Grimaldo:

«...es dura la proposición del Conde de Bergeich, de que se hallan de distinguir estas para la moderación de los derechos, de las indiferentes, pues parece, que aquellas con quien no se tiene la guerra debieran gozar más de este indulto, que las otras. Que lo que se haya de hacer sea fundándolo, o motivándolo con lo que se hacía en tiempo del Sr. Carlos segundo, me parece bien, y asentando al Duque de Alba, que a esto no repugnara S.Mgd.»

Afirmava que el percentatge per aquest dret de comerç a anglesos i holandesos seria només de un deu per cent. Manava el comte fer un projecte de decret sobre com hauria de restar el comerç de cara al futur:

«...que le parezca le pueda facilitar el ser oído de las mismas potencias, para que considerado por S.M. se resuelva sobre él, el que se hubiere de hacer, a fin de ejecutarlo, pero que en el ínterin, con lo que aquí se a ido haciendo, y se hará puede ir lisonjeando a ingleses, y holandeses de las buenas disposiciones de S.M. en esta materia de que podrán hacer consecuencia, por lo que toca al de las Indias....»

Era la primera vegada que la Cort de Madrid parlava d'autoritzar alguna mena de comerç dels països enemics amb Amèrica.

Ja veurem la resposta de Bergeick sobre comerç segons l'informe que Grimaldo li demanava que fes.

Uceda el 4 de gener va escriure a Mejorada dient que enviava una altra vegada a Sacerdoti per entrevistar-se amb el duc de Savoia.

En la carta d'Alba a Grimaldo del 8 de gener sobre les places de Flandes ja s'apuntava que la Cort de Madrid tenia la raó: consentir que el rei de França donés les quatre places era una forma ben visible de mostrar la dependència d'Espanya, per tant la decisió de cedir les places havia de partir dels ministres espanyols, i no importava que Lluís XIV s'empenyés, atès que estava prenent decisions pel seu compte. També era clar que fer la comunicació d'aquest fet primer a París era una altra forma de mostrar dependència. Calia negociar directament amb els holandesos.

L'oficial borbònic Aranda relatava a Grimaldo el 9 de gener des de Namur que Bergeick continuava entrevistant-se a Brussel·les amb ministres aliats, i que circulava el rumor següent: el monarca francès podria haver plantejat fer una pau separada amb Anglaterra i Holanda per tal que tots tres països quedessin com a neutrals a l'espera que la guerra entre Espanya i Àustria donés un vencedor.

Arce informava a Grimaldo el 16 de gener de 1710 des de Namur tenir coneixement que Anglaterra es preparava per a la guerra perquè el Parlament havia donat un fons de set milions de lliures i s'havia organitzat, de manera oficial, una rifa per mitja de la qual obtindrien altres set milions i mig.

Les sorprenents propostes de Bergeick

Bergeick va enviar dues memòries, amb la carta del 16 de gener del duc d'Alba, una, sobre comerç i l'altra, sobre les places de Flandes. A la seva reflexió sobre el comerç diu coses sorprenents i explosives. Adonem-nos del seu parer sobre aquesta guerra manifestant el seu caire excepcional:

«Qu'il est en efect contre toutes les regles ordinaires vouloir au fait du commerce traites plus favorablement les puissances qui sont avec nous en guerre, que celles qui sont allies ou neutres, mais comme l'on se conduit toujours suivan ce que l'on croit convenir le plus a l'estat.

L'on doit considerer que cette guerre par raport aux Anglois et Holandois n'est pas une guerre ordinaire qu'elle est mesme destituee quand a l'Espagne de tan motif juste ou raisonnable ils l'on declaree par la seule crainte que l'union des deux Couronnes les priveroit de tout le Commerce d'Espagne et des Indes et ils ont creu qu'ils la devoient continuer jusque'a ce qu'ils auroyent de sùretès sur ce la parce que toute la puissance de leur estat est uniquement fondee sur le commercè.»

Afegia que França havia confirmat i escampat aquesta por aprofitant-se de tot el comerç, excloent, fins i tot, espanyols.

La proposta sorprenent de donar més beneficis comercials als enemics que no pas als amics:

«L'on a recoignu a la fin et on a fait comprendre que l'on ne pourroyt pas parvenir a la paix sans persuader a ces deux puissances egalemeent la separation et independance de l'Espagne et en leur ofrant des avantages et de sùretez pour le commerce l'on a jugè necessaire de faire sur cela tous les avances possibles comme le Roy a des ja fait en leur ouvrant le commerce avec l'Espagne me par ni payant des droits extraordinaires si l'on a la veüe de les fletter pour se reconcilier avec eux l'on ne le scauroit faire avec trop de distinction a leur egar en deschargant leurs propes vaissaux et marchandises a maineès par eux mesme en Espagne des droits extraordinaires les reduisant a ce qu'ils gayerent du temps de Charles second, cela est leur principe et laissant les autres nations quoy qu'alliès au neutres chargez droits extraordinaires, les peuples de ces deux nations qu'influent beaucoup par leurs discours ne laissent pas de bien comprendre cette distinction. L'on sera peut estre impatient sur ce que l'on ne void pas encores aucun effet de ces deux puissances sur les insinuations que l'on leur a fait mais l'on doit considerer qu'il n'ya quatre jours pour ainsi dire que l'on a commence a se separer et qu'il n'est pas possible de les persuader en si peu de temps que cette separation et independance est vraye et sincere il convient de la confirmer continuellment et quand ils auront donnee la moindre marque qu'ils y ont fait attention la paix est faite parce qu'ils ne donneront cette marque que sur une resolution anterieure de se reconcilier avec l'Espagne.»

La carta també indica que ja s'havien produït contactes no oficials.

L'altre informe sobre les quatre places que es podrien donar a Holanda, que eren les que només li quedaven a Felip V, matisava una mica la carta d'Alba. Bergeick no ho va veure pas urgent, perquè els holandesos les ocuparien sense dificultat la propera campanya, i, a més a més, pensava que per no molestar a França, i que aquesta trenqués relacions amb Espanya, millor que aquesta oferta, es fes via l'intermediari francès Hiberville.

Suposem que a la Cort espanyola s'organitzaria un gran aldarull i diverses consultes entre els membres del govern. Durant el gener els homes forts del govern del Felip V, Grimaldo i Mejorada, van decidir cridar a Medinaceli com a assessor, que s'havia encarregat de fer fora d'Espanya a Zondadori, conegut per tothom per la seva francofòbia. Aquell fa un informe sobre la carta d'Alba i Bergeick, fent l'advertència a Alba que no es fes res per escrit:

«...y que se solicite por todos los medios posibles hacer entender a holandeses como sea en voz, no poniendo nada por escrito, ni firmado, ni no firmado, hallarse con estas ordenes, y según lo que de ello resultare usen de la facultad que el Rey los da, para lo cual no seria perjudicial que con el pretexto de pedir más tiempo para cumplir la obligación que contrajo el Conde de Bergeick cuando salio de Mons, volverse a Gante donde pudiera con mayor seguridad tratar esta máxima importancia no olvidando la del Comercio, pero teniéndolo siempre VE a la vista, lo que en la carta que trata de aquel... el que se dé a potencias guerreantes, mayores ventajas que a las que no lo son, hallarse con estas ordenes ...se conviene en que podrá ejecutar cada vez que venga asegurado el que semejante paso hará entrar a estas potencias en tratados con S.M. Y que no obstante esta resolución si hallare Bergeych que las potencias marítimas quieren alguna mayor ventaja sobre esto, no excluye el Rey oírlo, y concederlo no atrayendo máximo perjuicio a los intereses de su propia Monarquía a los cuales mira únicamente, y mirará siempre.»

D'aquest informe sembla literalment copiada la carta de resposta de Grimaldo, del 28 de gener, al duc d'Alba:

«...habiéndose el Rey enterado de su contenido me manda decir a V.E. le parece cosa dura haberse de tratar (sin esperanza más que probable de sacar fruto de ello) de dar a potencias guerreantes mayores ventajas en el comercio, que a los que no son, pero así Su Magd. dificulta este punto con razón, conviene en que se podrá ejecutar, y ejecute cada vez que esté asegurado que semejante paso hará entrar a estas potencias en tratados con S.M. pues lo contrario sería declarar mucho la flaqueza, y la extremidad del peligro en que el Rey se halla, que denuncia estar desahuciado de su defensa, exhibir sin probabilidad de aceptación lo que hasta ahora no se habrá visto practicar...»

Es demanava a continuació que Bergeick fes dues memòries, una donant avantatges comercials a anglesos i holandesos i l'altra igualant els drets d'aquestes dues nacions amb França. Felip V també informava, per tal que es comunicés els aliats, que posaria com a *presidente* del Consell d'Índies una persona que no afavorís els interessos comercials dels francesos: el comte d'Aguilar. Continuava la carta fent-se ressò de la proposta de Medinaceli:

«...sin que esto embarace el que no obstante ello si Bergeick hallase que las potencias marítimas quisiesen alguna mayor ventaja sobre esto, no excluir S.M. oírlo, no trayendo grande perjuicio a los intereses de su propia Monarquía pero como quiera que de publicarse esta máxima sin esperanza de sacar de ella el fruto que se desea podría resultar un justo resentimiento en la Francia que pondría en desconfianza aquel

Ministerio, y consecuentemente le daríamos tiempo para que por todos caminos y medios conviene evitar, por lo mismo que V.E. tan justamente hace presente en una de sus cartas, es necesario que en esta materia se camine con gran tiento, y reserva sin soltar prenda que no sea con una gran seguridad no solo de que será admitida, sino que de ella resulten al Rey y a su Monarquía tales beneficios y aumentos que sobre pujan a los inconvenientes, y perjuicios que de no lograrse, y saberse se había tratado de esto, nos podrían venir de la Francia a quien como V.E. comprende no es bueno ni desconfiara, ni darla motivo de ejecutar quizás lo que desea el Ministerio, y lo que holgaría tener para vestir, y adornar con alguna razón, y fundamento sus máximas, mayormente hasta tener alguna seguridad de que los enemigos oyen nuestras proposiciones, por cuyo motivo lo delicadísimo de este punto, y lo mucho que en el se arriesga, y igualmente en el otro sobre las plazas de Flandes de que hablo a V.E. en carta separada ha parecido a S.M. caminar en ambos con madura reflexión, haciendo a V.E. y al Conde presente estas razones para que consideren sobre ellas con madura acuerdo, y representen a Su Magd. lo que juzgaren conveniente esperando su resolución aunque dilate por esta razón poner en obra este negociado, que le considera hoy el mas critico por todas sus circunstancias dignas de pensarlas por una parte, y por otra con gran reflexión, y particularísimo acuerdo...»

Per si de cas no funcionés aquesta proposta, oferien una altra alternativa: prohibir a totes les nacions el comerç amb Amèrica, en particular als francesos. Alba havia d'entrevistar-se personalment amb Lluís XIV, sense confiar el secret a cap altre ministre francès, i acabaven amb una recomanació a Alba per comunicar-la al rei francès d'una duresa impensable feia tan sols uns mesos:

«...haciéndole presente muy individualmente todas las razones que para esto tiene el Rey y la precisión en que se ve de hacer esta publicación, tanto para confirmar mas a los enemigos en la independenciam que se les quiere dar a conocer demás de ser de ley precisa haberse practicado en todos tiempos en esta Monarquía, y hallarlo Su Magd. establecido a su ingreso en ella sin que el haber Su Magd. tácitamente permitido en los primeros años de su reinado el que pasasen a Índias algunos navíos de Francia le prive el que aun cuando los vasallos de Su Magd. Cristianísima hubieren hecho mejor uso del que han hecho de este consentimiento el que reconociendo ahora perjuicio en los suyos y menoscabo a su Monarquía Su Magd. lo embarace y prohíba siempre que le pareciere y lo hallare como lo reconoce perjudicial y de inconveniente al Estado, con las demás razones que en este punto se le ofrecieren a VE. hacer presentes con comunicació de Bergueyck a Su Magd. Cristianísima en que únicamente quiere el Rey que VE. se lo dé a entender no haciéndolo a ningún Ministro ni otra persona alguna en la inteligencia de que en llegando el caso de ejecutarlo se lo ha de decir VE no como proposición, de que entienda que se solicita su voluntad y aprobació, sino como resolució cierta que ha tomado el Rey y que desea la entienda su abuelo por medio de VE no sólo antes que a ninguna otra persona, sino es también antes que aquí ni en Francia se publique, quedando al cuidado de VE participar al Rey de todo lo que en orden a esto le pasare a VE con su Magd. Cristianísima y de lo que le respondiére sobre este punto...»

Tot seguit Bergeick i Alba prenen contacte amb els comissaris holandesos i escriuen una carta de la qual només tenim l'esborrany. Es diu que parlen per ordre de Felip V, negant la possibilitat que el rei de França pogués lliurar les quatre places de Flandes perquè no són seves, i continuaven remarcant que el rei no consentirà a cedir ni un xic de terra a Flandes sense la seva autorització. Això sí, oferia als holandesos:

«...de leur procurer une forte et seure Barriere contre la France. S.Mte. nous a chargè et autorisè de defferer de sa part deì a present a la disposition de L.H.P. tout le Pais bas, y compris aussy les quatre places qui luy restent encore (para que hagan el uso de el que convenga a los intereses de su Corona y de S.A.P. en los futuros tratados de la paz, conservándolo hasta entonces en sus poder a fin de seguridad para la fe que Su Magd. quiere establecer desde ahora para siempre con S.A.P., hi posa al marge) et les bien asseurer que S.Mtè. feroit mettre L.H.P. deì a present en possession de dittes quatre places, si les troupes de france qui y sont en garrison n'y feroient pas un obstacle. S.Mte. a envoyè cependant les ordres a moy Comte de Bergeick pour les gouverneurs des Provinces et particuliers des places pour les delivrer au pouvoir de L.H.P. quand l'on jugera que cela se puisse executer avex seuretè (y con igual se exivo a S.A.P. y por su medio a la Inglaterra todas aquellas ventajas que no fueren, hi posa al marge) nous nous donnons l'honneur de vous en faire part Monsieur comme a leur premiere ministre et vous prions de le vouloir comuniquer a L.H.P.»

Bergeick deuria portar l'assumpte amb molt de secret perquè Arce continuava dient:

«el Superintendente de la Justicia militar y yo estamos todos los días con él para procurar saber algo por lo que mira a la paz o a la Guerra...» Carta a Vadillo.

La Cort va escriure a Alba que intentés aconseguir blat com sigui, insistint en què farien els ulls grossos a tot el que vingués de contraban.

Atès que es volia donar la imatge d'haver-se modificat la manera de governar, Mejorada va escriure, el 19 de gener, a Medinaceli per preguntar el seu parer sobre la conveniència d'autoritzar alguns dels Furs d'Aragó i València abolits. Aquest va dir, al dia següent 20 de gener, que seria molt adient, i Felip V va passar al president del Consell el següent esborrany de decret:

«Cuando recuperados gloriosa, y felizmente por mis armas los Reinos de Aragón, y Valencia, resolví, con la abolición de sus Fueros, y Leyes, fuesen gobernados por la dulzura, y prudencia de las de mis Reinos de Castilla, me propuse por fin principal de esta convenientísima providencia hacer a los buenos, partícipes de sus bienes, quitando estorbos a la mejor, y mas fácil administración de justicia, y privar a los malos de los medios de serlo, con la disposición que les resultaba de sus antiguas observadas costumbres... pero, como entre el estruendo inquieto de las armas, sea tan difícil la practica de los mejores establecimientos y la envejecida habitación haya sido poderosa en aquellos naturales para no permitirles percibir, y entender todo el provecho de esta providencia, y no haya faltado malicia que les interprete como gravamen este beneficio, y en vez de gozo, y reconocimiento haya producido en algunos desconsuelo y tibieza esta nueva forma... He resuelto me informen las Chancillerías de Zaragoza y Valencia, en que cosas, y en que casos, así en lo Civil como en lo Criminal, según la calidad de cada Reino, seria bien tomar temperamento proporcionado a los fines referidos, y a la satisfacción de sus naturales; que les podría conceder en orden al gobierno de los lugares entre si económico, y político, forma de justicias; administración de propios; orden y repartimiento de tributos; observancia de ordenaciones particulares que hayan de tener los pueblos para su gobierno, y todos los demás puntos que se creyeren dignos de atención, y que en nada se opongan en la sustancia, y en el nombre al uso, y ejercicio de mi suprema potestad, y regalías...».

És una còpia feta per Mejorada per a Medinaceli. Felip V, en funció de com evolucionés la situació, pensava en atorgar els Furs quan visités a Saragossa. Encara que es reservava tot allò que podria posar en perill la seva suprema autoritat, el fet és que tindrà un gran ressò. Per exemple a la Gasete de Liège número 30 es llegia:

«De Madrit le 25 Mars.

...Sa Majesté a aussi nommé 3 des Grans du Royaume ses Confidents, pour examiner a fonds les Privileges des Royaumes de Valence & d'Aragon, pour rétablir tous ceux d'entr'eux qu'on ne trouvera point donner atteinte a son autorité...»

També a la Gacete de Rotterdam de l'11 d'abril:

«On croit que S.M. rendra aux habitans d'Aragon une partie de leurs privilèges en passant par ce país lá pour se mettre a la tête de l'armée. Ce Prince pourroit bien sure aussi un tour en Valence, pour faire la même grace aux habitans de ce Roiaume...»

Però veiem les confidències que feia el duc de Medinaceli al cardenal Ranuccini en què afirmava, que per diverses raons, la Cort de Madrid encara no era del tot independent de la de París

«...No están lejos de este concepto los mismo Reyes, pero el no estarlo, no es obstáculo para que no se muestren aun dependientes de aquella Corona, sino es que queramos tomar por señal el empezarlo a estar, la copia adjunta del Decreto en quanto á fueros, y leyes de la Corona de Aragón, sobre que no puedo dejar de decir aquí, que dicen, ser gusto oír a Frigiliana, pues como fue el voto en que apoyó la 233 (*en clau, princessa d'Orsini*) la resolució contraria el juzgar, sea propuesta para desvanecerla, le hace saltar, como también, el experimentar estos días, (según dicen) los del Gabinete que sus adulaciones en él, hacia intereses de la Francia, suele el rey despreciar, esto hace que sus compañeros se arriesguen algo, pues temo que algún día se arrepientan. Yo (gracias a Dios) no tendré de qué, pues nunca hablo, que no sea respondiendo ...Ronquillo finge, que el Decreto citado, no le disgusta, pero creo, no sea así ...Los Reyes están confusos, rabiosos, y resueltos a su defensa, pero el cómo, lo dudo...» 10 de febrer.¹¹

«...la Francia nos gobierna, el Confesor nos dirige, y la 233 nos manda, y según esto va todo...» 24 de febrer.

Bé, tornem a la situació internacional. Parlem tot seguit del projecte redactat per Torcy i Polinyac el 2 de gener i entregat als aliats a començament de febrer. Consta de quatre condicions; la primera reconèixer a l'arxiduc com a rei d'Espanya, això sí, després de signada la pau. Continuava la primera condició prometent no ajudar a Felip V ni directament ni indirecta, i retirar totes les tropes franceses. Lliurar a Holanda quatre places en qualitat d'ostatges per garantir la seva promesa. Prohibir a tots els seus vassalls ajudar la monarquia espanyola. Cap territori ni de la península ni d'Amèrica podria passar a la monarquia francesa. Cap vaixell francès podria anar a Amèrica ni per a exercir el comerç.

11. El comte d'Aguilar i de Frigiliana es ventava de ser l'home més lleig d'Espanya, de cara i d'anima, això sí, com ell mateix deia, després del seu fill. Comentari que figura a Saint-Simon op. cit. t. III, capítol 2 p. 8 i del què també s'hi fa ressò Pere Voltes encara que no dóna la referència.

La segona condició deia: lliurar a l'Emperador la vila i ciutadella de Basbourg, el fort Keil seria enderrocat, lliurar la ciutat de Strasbourg, la ciutat de Brisak i la ciutat de Landau. Enderrocar totes les fortaleses construïdes al llarg del Rin. Després feia algunes concessions als diversos Electors alemanys que estaven amb els aliats.

La tercera condició era reconèixer a reina Anna com reina d'Anglaterra. Es cediria Terranova als anglesos i s'enderrocaria Dunquerque.

La quarta condició era cedir a Holanda les places de Furnes, el fort de Kenok, Menin, Iprès, Lilla, Tournay, Condè i Maubeuge per formar la seva barrera defensiva. En quant a les quatre places en poder de Felip V escrivia que una vegada signada la pau, retiraria les seves tropes i l'arxiduc les podria ocupar sense dificultat. Al duc de Savoia es concedia el què ja estava estipulat pels preliminars 27 i 28.

Acabava de la manera següent:

«En fin s'agissant d'un traite de paix et non de une treve le temps que l'on marquera pour l'execution de ses conditions sera suivant l'usage ordinaire des traittes apres l'eschange des ratifications...

Si les offres que S.M. veut bien faire ne sont pas acceptees elle declare qu'elle est libre de tout engagement et qu'il ny aura pas lieu de luuy attribuer la prolongation d'une guerre que fera repandre encore autant de sang Chretien.»

Com hem pogut llegir les quatre condicions serien ofertes una vegada la pau, no una treva, estigués signada. Malgrat aquest esforç de Torcy i Polignac, els moviments de Bergeick faran que les conversacions es ralentitzin. La proposta francesa era reduir la guerra a un problema dinàstic, i la proposta de Madrid era plantejar-lo en termes econòmics.

Bergeick va enviar el 2 de febrer una nota en clau al duc d'Alba perquè la passés al rei, on deia:

«...Toutes les nouvelles que j'ay trouvé icy a mon arrivéè de Bruxelles et d'autres Plazes de la Flandre parlayent toutes de la Paix separeè avec la France, mais depuis avanthier elles sont totalment changees, et affirment la continuation de la guerre, et que les Aliez ont rejeteè les propositions que la France a fait en dernier lieu, mais Je crois, que les premiers, et les derniers sont des personnes qui ne sont pas du secret...»

Aquesta frase enigmàtica de Bergeick, sobre que ni les persones que pensen que la pau esta signada ni les que pensen que continuarà la guerra, "no coneixien el secret" Què vol dir? Quin és el secret? Tindria ja alguna prova que les propostes fetes per la Cort espanyola estaven sent estudiades pels anglesos? Nosaltresensem que sí, encara que els aliats no havien rebut les propostes sorprenents del comte i de Grimaldo.

Bé, els aliats rebutjarien l'esforç de Polignac, el resum dels quatre punts, i tornaven a plantejar els 40 dels preliminars.

Veiem ara la carta del duc d'Alba a Mejorada, del 7 de febrer, en la què acompanyava la de Bergeick i fa saber les seves opinions:

«Las voces de que la paz se concluiría brevemente se empezaron a templar algo...»

La Cort de París va rebre la resposta dels aliats i va reunir el Consell d'Estat. Així descrivia Alba, el 17 de febrer, a Grimaldo la sortida d'alguns ministres:

«...El consejo duró tres cuartos de hora más de lo regular: y el Duque de Baubilliers salió de él muy rojo, Mr. Des-Marets sumamente caído, y el Marqués de Torcy como enojado, y todos tres se retiraron a sus cuartos dando a entender no gustaban de que les acompañasen...

En medio de todo esto quedo persuadido a que absolutamente, se les han acordado a los enemigos todas sus peticiones, yo me atrevo a pensar que aún se les dificulta algo, pues aunque no veo un gran movimiento de guerra, tampoco aquella quietud en que las pondría la paz; y un sujeto de gran distinción me dijo (lo que hasta hora tengo por mí muy cierto) que es que la Francia ni podía hacer la paz, ni continuar la guerra.

La insolencia con que se explican los más aun en la misma Corte, es increíble, pues lo menos que se oye es; la píldora es amarga pero la pasarán... Por muchas partes aseguran que el subsidio que la Inglaterra ha acordado para los gastos de esta campaña tendrá gran dificultad en cumplirle; y la miseria en Holanda es considerable; y experimentándose mucho de esto aquí no diremos, que batalla la fuerza contra la fuerza, sino la flaqueza contra la flaqueza; pero quien mas la disimule vencerá...»

A la mateixa carta comunicava a Alba que havia aconseguit diversos passaports per tal que les tropes espanyoles de Flandes passessin a Madrid.

La Cort de Madrid (Grimaldo) insistia al duc per tenir notícies de com havien rebut els aliats les propostes espanyoles sobre comerç i sobre les places de Flandes.

Alba va escriure a Bergeick dient-li que no ofereixi les quatre places si no esta segur d'obtenir alguna cosa.

La carta de Bergeick a la què sembla fa referència la d'Alba, encara que aquesta sigui del 20 de febrer, informava que havia tingut una entrevista amb Hensius i aquest començava a entendre la independència de la Cort de Madrid respecte de la de París, amb aquestes paraules:

«...confirme nôtre indepedance et ôte cet obstacle a la France pour sa paix separée; et si Monr. de Torcy avoit bien compris le projet, il en auroit été fort content, et le Roy doit savoir bon grè a un ministre qui dans une affaire critique, ose prendre sur soy, quand par le grand éloignement il ne peut pas assez, en temps, recevoir ses ordres, et qu'il suit le prince que S.Mtè. a réglè ou approuvè pour parvenir au succès.

Je vois que le courier de la Haye est arrivé, et reparti sans que l'on ait peü penetrer la reponce que les holandois ont donnè a la derniere proposition et que V.E. craint qu'ils auront consanti a souffrir les impertinances des Alliez si l'on n'entend pas en peü d'heures parler de la guerre; et moy Je souhaite qu'ils fassent leur paix separée a cause qu'ils ne sont a la verité pas en estat de soutenir la guerre, et que les choses sont parvenües en France a un extrem derrangement.

Je ne plains en tout ce la que le Roy qui a été si mal servi par des sujets qu'il a accablè d'honneurs et de bien-faits; et que J'ay toujours été d'opinion que leur paix separée nous

conduira a la nôtre, et que nous ne pouvions pas esperer par tous les mauvais succès, si long temps, que la guerre subsisteroit entre la France et les Alliez ... Je prie a V.E. de ne se pas changriner de la paix separée avec la France parce-qu'elle nous convint, et d'esperer bien de nos affaires, Dieu benira le Roy nôtre Maître, Je n'ay rien diminuè de ma confiance nonobstant tout ce qui se passe a present...»

La confiança de Bergeick en què si França signava una pau separada no perillés la pau espanyola amb els aliats, hauria d'estar fonamentada en algun fet; en concret copsaria alguna vacil·lació al voltant de l'article 4t.

Bergeick escrivia a Alba el 21 de febrer insistint sobre el mateix, continuant amb el seu optimisme sobre les possibilitats que Felip V regnés encara que França signés la pau per separat:

«...Ainsi Je donne la paix separée avec la France pour conclüe; mais cela ne doit pas nous etourdiz ni derranger, et nous devons continuer a travailler a la nôtre avec une entiere confiance dans la protection de Dieu, par la force des armes et par nos offres pour la paix. Nous n'avons rien pour le present a ajouter aux offres que nous avons faites, nous devons attendre avec une tranquillè d'esprit, et d'ame, le cours de la negociation avec la France: J'auray l'honneur d'informer V.E. de ce que J'en apprendray, et de luy mander aux Interets du Roy nôtre Maître, de faire quelque autre pas vers les deux Puissances Maritimes...»

Continuava dient que ell creia que França i els aliats signarien la pau al voltant dels preliminars, però deixant de banda, per a un proper congrés, els articles 4t. i 37è, i en aquell congrés seria quan Espanya tindria possibilitats de defensar-se.

Bergeick escrivia a Torcy el 25 de febrer dient que ell no gosaria saber les negociacions de pau entre France i els aliats, partint del fet que Lluís XIV sempre ajudarà al seu nét a mantenir-se al tron d'Espanya. Ara, sobre les quatre places de Flandes pertanyents a Felip V, li recordava que França només podia oferir la retirada de les tropes franceses, però en cas que es demanés cedir-les a Holanda, ell, com a plenipotenciari de Felip V, no posaria cap obstacle a acceptar-lo, com ja ho sabien els aliats, en forma de dipòsit fins que la pau es tanqués amb el rei d'Espanya. Era una nota molt intel·ligent perquè donava a entendre que Lluís XIV sempre defensaria al seu nét, alhora que afirmava la independència de la Cort de Madrid i recordava a Torcy que tenia contactes permanents amb els aliats.

Torcy li va respondre que les coses ja no estaven en aquest punt, però no tenia raó; les coses continuaven en el punt exacte on les havia situat Bergeick. El comte, pensant que hauria d'assumir tota la responsabilitat, va escriure una carta al duc d'Alba el 26 de febrer suggerint-li que parlés amb claredat amb Torcy sobre com quedarien els articles 4t. i 37è. per saber la decisió que hauria de prendre l'ambaixador espanyol, amb aquestes paraules:

« Il devroit naturellement par sa reponce s'expliquer de quelle maniere il est convnü avec les Alliez sur le changement a apporter aux 4me. et 37me. articles des preliminaires; mais comme Je ne suis pas assuré qu'il le fera. Je crois qu'il est necesaire que V.E. luy demande cet eclairissement, ou tache de le penetrer avec certitude a fin qu'elle le puisse suivant ce, prendre les mesures, et demander les ordres du Roy sur ce qu'elle aura a faire suivant cet eclairissement, car si l'article 4me. subsiste, ou bien si l'on remplace au lieu du dt. article la reconnoissance de l'Archiduc pour Roy d'Espagne, il me paroist que V.E. ne peut pas rester a la Cour de France des que le preliminaire aura etè signè; mais si les

Alliez se sont contentés de ce que la France a offert au lieu du dit article 4me. qui est de n'assister l'Espagne directement ou indirectement, et defendre a tous ses sujets de l'aller servir, el me aprois que V.E. peut rester a la Cour de France a cause que ce n'est qu'un manquement dt. assistance, a la quelle la France n'est engagée par aucun traité, mais qu'elle a donné naturellement par les liens du sang.

Si V.E. estoit obligé de se retirer de la Cour de France il me paroît qu'elle ne doit pas retourner en Espagne a cause que V.E. a notifié a l'Angleterre et a la Hollande que le Roy l'avoit nommé pour son premier Plenipotentiaire au congrès de la paix, mais qu'elle doit venir par icy. J'espere que Je réussiray avec les hollandois a accepter ces 4 places en dépôt et sequestre jus-q'a ce qu'ils ayent aussy fait la paix avec l'Espagne, et qu'ils accorderont a tous les sujets du Roy d'y pouvoir rester et demurer en liberté et seureté.

J'ay chargé mon courrier de delivrer a V.E. la reponce que Monr. de Torcy aura faite a ma lettre et Je prie V.E. de la vouloir ouvrir et lire et mi honorer sur le tout de son sentiment a fin que Je me puisse conduire suivant ce, dans les insinuations qu'il pourra convenir de faire aux Anglois et Holandois sur le dit preliminaire, qui sera conclud et signé en moins de quatre jours dèz que les Plenipotentiaires seront arrivés au lieu de la conference.

Je crois même qu'il conviendra prevenir et envoyer une pretestation en forme couchée en langue espagnole et signé de V.E. et de moy conformement a nôtre lettre du mois d'août, pour (au cas que le 4me. article du preliminaire subsiste, ou que le Roy de France vint a reconnoitre l'Archiduc pour Roy d'Espagne) la faire insinuer aux Plenipotentiaires des Hauts Alliés qui concurriront a la premiere conference pour les preliminaires, avant qu'ils les ayent signé, ou du moins avant qu'ils passent au lieu du congrès. Il importe pour ce la extremement que V.E. tache de savoir de Monr. de Torcy de quoy il est convenü sur le dit 4em. article...»

Nova carta d'Alba a Grimaldo del 27 de febrer remarcant que Bergeick era l'única persona que havia mantingut contactes permanents amb els aliats des de febrer de 1709, i sempre calia escoltar els seus consells. Després afegia:

« ...En cuanto al destino al miserable resto de los Países Bajos, no tengo que añadir a lo que dice el conde por hallarse de aquellas 4 plazas dueños los franceses y las reliquias de nuestras tropas reformadas y esparcidas sin mas subsistencia que la que Monr. Voisin las concede...*(continua dient que les tropes espanyoles que van arribant a París ell intenta que passin aviat a Espanya abans que quedessin aïllades a França)*

Y ordenándome V.S. que en caso de insinuarme S.M.X. me aparte de la Corte, procure conseguir pasaportes de los holandeses para embarcarme en uno de sus puertos y con este pretexto tratar con ellos y con ingleses, y lo mismo ejecute el Conde de Bergeick, con motivo de cumplir lo capitulado en Mons, haciendo los dos todo lo posible, para que el Rey sea incluido en la paz o que se facilite la particular de S.Magd: y que en el caso último solamente de que no hubiese otra forma de que el Rey quedase, por lo menos como se me previno en las instrucciones que se me enviaron, nos podíamos alargar a todo aquello que pudiesse asegurar este esencialísimo fin, y en esto estenderse a oír y a estipular cuantas seguridades se creiesen mas en orden a la subsistencia y estabilidad firme.

Sobre todo esto diré a V.S. que la mayor dificultad consiste en que los Aliados convengan en que nuestro amo sea Rey de Madrid, pues una vez que consientan en esto (fuera de la satisfacción que darían a la casa de Austria, con los Dominios de Italia)

desearían (por lo mucho que les conviene) el que quedase con fuerzas con que poder algún día oponerse a los designios de los Francia...

creyendo que si llegase a verme entre los enemigos, se conseguiría a lo menos que oyesen lo que hasta hora no han oído, pues siendo el punto esencial el de la independencia no la creen, ni la pueden creer por infinitas razones...»

Acabava informant que intentarà aconseguir quanta ajuda pogués de França, perquè a més de la ajuda es demostraria als aliats que França no acceptarà els preliminars.

Parer del comte de Medinaceli el 3 de març:

«...S.Mgd. esta en reglar el Comercio de las Indias según, y como era en tiempo del Sr. Rey Carlos II (y con efecto no es menester perder tiempo ninguno en ello, haciendo que el Duque de Alba pase oficio formal con S.M.Xmâ, y Ministerio de francia declarandolo assi) que es lo mismo que de aqui se propuso... sobre el uso que se haya de hacer de las plazas de Flandes, se puede responder... de hacer el paso que a ambos se ordenó... sin ningún reparo, pues a esto obligan muchas razones, y entre otras son las más fuertes, las que de en esta acción justifica el Rey para con los aliados, y para con toda Europa, no tener parte en lo que la Francia cede, y abandona de los Dominios de esta Monarquía, y puede este paso también motivar el que viéndose las potencias maritimas con esta exhibición del Rey, la aprecien más, que la de la Francia, y por coonsecuencia, ella les sirva para pedir a aquella Corona mayores ventajas, y esto dilate, y embaraze la conclusion de su paz...»

El rei estara d'acord amb Medinaceli i manara al duc d'Alba que ho comunicui a Lluís XIV.

Uceda des de Gènova va escriure a Grimaldo comunicant-li diferents notícies: el nomenament de cardenal del bisbe de Barcelona, les negociacions amb el duc de Savoia, mitjançant Sacerdoti de les qual ja hem parlat, malaltia del Papa, etc. La Cort de Madrid, a través de Mejorada o de Grimaldo perquè és un esborrany i no porta firma, escriu al seu ex-ambaixador en Roma, que ara és a Gènova, duc d'Uceda, a finals de febrer a tall de resposta, fent-li saber les instruccions següents: Sacerdoti podria suggerir al duc de Savoia la cessió de l'estat de Mila, com si fos de moment idea de Monteleón, sense desfer-se de la Savoia, per dues raons

«...de no tener S.M.X. derecho alguno, pues este solo reside en S.M. para ceder aquel Estado, y mucho menos por una semejante cesión acrecer de dominio su Monarquía, no pudiendo jamás S.M. dejar de contradecir un semejante tratado; la segunda razón es, que las dos potencias marítimas quieren a la Francia menos potente de lo que hasta ahora ha estado, para la quietud de Europa, no es probable convengan en ello, y que al contrario, no siendo tampoco de útil a las mismas dejar tan prepotente a la Casa de Austria, es mas probable oigan mejor, que con la agregación de la Saboya a la Corona de Francia, la proposición de la cesión de los derechos de S.M. sobre el Estado de Milán a S.A.R. tomando de ella pretexto para sacarle de la Casa de Austria, la cual cesión creía el Marques pudiese hacer S.M. cada vez que S.A.Rl. tratase con las potencias marítimas, y lograrse la manutención del Rey en su Trono ... Y si S.M. conviniese es esto, será bien prevenirlo al Duque de Alba, para que avisándole al Conde de Bergeick...»

Després agraien a Uceda els intents fets per tal que el duc de Savoia se n'adonés de la veritable independència de la Cort espanyola, amb aquestes paraules:

«...Queda S.M. enterado en el que el Sor Duque habla ...acerca de la alienación de S.M., e independencia de la Francia, es loable, y merece la gratitud de S.M. el sincero celo, y amor con que S.Ex. lo representa, y asi es menester mostrarle aquella, referirle, lo que en prueba de la independencia se va obrando, y asegurarle se continuara a obrar. Y con este motivo reproduzco a S.M. quanto en este importantísimo punto le tengo representado acerca de desengañar a los enemigos de que dura en este Gobierno el espíritu de la Francia...» Març de 1710, sense data.

Per altre cantó Arce avisava a Grimaldo el 6 de març que Bergeick estava ocupat en enviar a Espanya els 16 batallons de les tropes de Flandes, que, com soldats molt veterans, serien de molta utilitat a Felip V per a les batalles a la península.

Alba informava a Mejorada que els plenipotenciaris francesos havien sortit el 5 de març de París, desitjant arribar el més aviat millor a Holanda, on ja eren presents Sinzendorf i Towseng, abans que ho fessin Marlborough i el príncep Eugeni, que arribarien després del 24 de març. Intentarien convèncer els aliats argumentant cínicament el reconeixement per part de Lluís XIV de l'arxiduc com a rei d'Espanya, sense que hagués de enviar les seves tropes per fer fora del tron al seu nét.

Conferències de Gertuydenberg

El 10 de març de 1710 van començar les conferències de Gertryundenberg negociant-se no els punts resumits de Polignac sinó els 40 preliminars de l'any 1709. A la primera reunió, Uxelles i Polignac van oferir la possibilitat de lliurar als aliats diferents ciutats com ostatges mentre s'aconseguia fer fora del regne a Felip V. Era allò que s'establia a l'apartat dos del document redactat per Torcy i Polignac. Els representants aliats van dir que fer aquesta proposta com a alternativa a l'article 37è:

«no eran admisibles, porque de este modo se hallarían empeñados los aliados en una guerra particular y dudosa con la España, mientras que por su parte gozaría la Francia del fruto de la paz; y que no se podía con razón exigir de ellos, que se mantuviesen en el empeño de una guerra sujeta a todo género de incidentes, y en que corrían riesgo de no recobrar jamás la España, y las Indias, pero que la paz debía ser general.»

A la segona conferència van argumentar els francesos que per a treure del tron d'Espanya a Felip V només hi havia dues maneres, o per la força o per la persuasió. Emprar la força era molt dur per a Lluís XIV, per això proposaven la persuasió per a la qual convindria cedir part de la monarquia espanyola al borbó. Tant Uxelles com Polignac suggerien lliurar a Felip V Sicília i Nàpols. Sembla que, per la importància marítima de Sicília, Anglaterra es nega, i l'Imperi no va acceptar perdre Nàpols, que era gairebé la meitat de la Itàlia actual, i els aliats feren una contraoferta consistent en borbó Navarra i, per perdre un tros del futur regne de l'arxiduc, lliurar a aquest la Borgonya francesa. Aquesta oferta no va prosperar. Segons Medinaceli, la idea de lliurar a Felip V Sicília i Nàpols, va ser de collita pròpia d'Uxelles, per guanyar temps.¹²

12. Sobre aquestes propostes també se'n fa ressò J. Albareda al llibre "El cas dels catalans...", p. 92.

Sobre aquesta conferència disposem de la resolució dels aliats. Mirarem un resum d'un document que van llegir Buis, Van der Dussen, Marlborough, Townsend, Sinzendorf i el pensionari, sobre el parer dels ambaixadors francesos, però no sabem de quin dia del mes març, a més d'estar traduïda:

«...Que si quisiesen los Aliados consentir en dejarle el Reino de Nápoles, y Sicilia, se podría en tal caso reducir a aquel Príncipe a renunciar lo restante al Archiduque: Que sólo había este medio para atajar la efusión de tanta sangre cristiana, libertar los aliados de muchos embarazos, y contratiempos, y asegurar la Monarquía de España a la casa de Austria: Que el éxito de las armas era siempre dudoso, y que podría suceder, que los aliados se viesen obligados a efectuar la paz con otras condiciones aún menos ventajosas: Que los Diputados desecharon sin mucho trabajo estas razones, y que con facilidad demostraron la incompatibilidad de este repartimiento con los tratados de los aliados, y con el tenor de los Artículos preliminares que los mismos franceses reconocieron por fundamento del tratado de paz; Y finalmente que sólo habían pasado a Getrademberg? para saber el equivalente que propondrían sobre el artículo 37 de los Preliminares en que hallaban alguna dificultad, pero no para disputar sobre otro punto alguno, y que de este modo se habían separado.»

Per altra banda, a Londres el 10 de març el doctor Swcherevel havia de declarar davant les dues Cambres i en presència de la reina. Per evitar aldarulls, els carrers foren ocupats, des del dia d'abans, per soldats a peu i a cavall. Després de fer la seva declaració la Gasetta de Saragossa, del dimarts 15 d'abril de 1710, reproduïa així els fets:

«De Londres 21. de Março. ...Al ir, y volverse a su casa el Dotor Sacheverell, que fue en carroza, la cercó tanta Plebe, que apenas podían andar los caballos, llenándole de vítores, y aclamaciones, que igualaron a las de la Reina...»

Sacheverell havia defensat acabar amb les contribucions que produïa la guerra, reivindicació recolzada pels anglicans en contra dels presbiterians, és a dir, dels Tories en contra dels Whigs i el seu govern. Havia publicat dos sermons; el del 15 d'agost de 1709 a Derby, i el del 5 de novembre a la catedral de Sant Pau de Londres. Per això fou processat i condemnat a no poder predicar durant tres anys, i els textos dels dos discursos foren cremats. El 24 de març, arran de la sentència, es va produir un avolat espontani a favor del doctor Sacheverell, que hagué de ser reprimit i posteriorment jutjats els principals implicats, que eren fonamentalment botiguers. Aquests aldarulls se seguïren produint, sempre induïts pels Tories.

La Gasetta de Lieja número 23 publicava l'impost que s'havia establert a Anglaterra consistent a pagar 5 schellings per cada peça de roba blanca que sortís del regne. Alhora també afegia informació sobre els progressos de la companyia de comerç amb Àfrica.

El cronista de la Gasetta de Lieja número 25 escriu, el 28 de març que ja havia arribat Marlborough i havia estat informat del contingut de les converses mantingudes fins llavors.

També informava aquesta Gasetta, el 21 de març des de París, que Lluís XIV va invitar a la reina d'Espanya a una entrevista a Baiona, per parlar de les conferències de Gertruydenberg i acompanyar-la en un recorregut pel Llenguadoc. Proposta que la reina va rebutjar. En cas de ser certa la invitació, seria una idea massa barroera per retenir la dona de Felip V.

Relations Veritables diu al f. 228 que el 24 de març l'intendent de la princesa d'Orsini, Aubigni, estaria fent l'inventari dels béns de la princesa per vendre'ls.

A la tercera conferència els francesos van assegurar que si es lliurava a Felip V Sicília i Sardenya, el borbó deixaria Espanya. Els representants dels aliats van respondre que com podien estar segurs d'això?. La resposta dels francesos va ser que Lluís XIV podria donar una considerable quantitat de diners per tal que els aliats fessin fora Felip V. Els representants holandesos van afegir:

«antes de abrirse sobre la promesa de un repartimiento, era menester, que se hallasen mas asegurados de las intenciones de la Francia en negocio tan serio, y esencial...»

Bergeick a Alba el 22 de març:

«...V.E. seroit incommode par toutes les idées qui se doivent presenter a l'esprit dans la situation la plus extraordinaire qui s'est Jamais veüe ...Je n'ay aucune nouvelle seure de la'etat de la negotiation de la paix n'y en quoy consiste actuellement la difficulté pour l'adoucissement du 37e. article...»

Alba informa a Grimaldo el 24 de març que, davant la duresa que mantenien els aliats, Lluís XIV havia adreçat una carta als holandesos sobre les conseqüències que podria tenir per a ells una pau com la que proposaven. Veiem-ho:

«...Desde ayer empiezan a creer menos distante la paz los que sostenían lo contrario, por persuadirse a que habiendo dado parte el Mariscal d'Uxelles de la dureza que había reconocido en los Diputados de Holanda sobre el articulo expresado (y de las grandes prevenciones que iban adelantando para empezar muy luego la campaña) había obligado a S.M.X. a escribir a los Estados Generales una carta de mano propia, haciéndolos dueños de todas las importancias de la negociación de la paz, y acordándoles que los mismos motivos que tuvo la Francia para contribuir tanto a que lograsen los Estados Generales la separación del dominio de España, tenían ahora ellos para procurar quedase la Francia en estado de poder resistir a algunas de las potencias que la atacaban, pues a no quedar con fuerza bastante para esto, no la tendría para poder socorrer a la Holanda, en el caso que se debía temer siempre, de que la Casa de Àustria, moviese sus antiguas pretensiones, contra ella, y que la Inglaterra ejercitase su exorbitante codicia en materias de comercio. A esta carta añade (para creer se adelantará el acomodamiento) el que los holandeses encuentran con dificultad fondo para la continuación de la guerra, y que el subsidio ofrecido por la Inglaterra (a este mismo efecto) no le ha podido cumplir hasta hora.»

També afegia el duc que sabia a Europa dels exèrcits que estava reunint Felip V, arran de les mesures econòmiques preses: gairebé trenta mil homes per a Catalunya i prop de vint mil per a Portugal; i l'estol d'Amèrica que s'esperava carregat d'or i argent. Així escrivia:

«La fuerza en que nos vamos poniendo en España motiva bastante confusión entre los Aliados y el estar ya informados, por el navío que llegó de Port-luis, de que la flotilla arribaría a nuestros puertos, no dudo la aumentará, y ahora la confirmación veremos si sirve de que piensen hacia nosotros, con menos extravagancia que hasta aquí, o que quieran obligar a tanto a la Francia (para facilitar la conquista de España) que en medio de la disposición que hay para sufrirlo todo, se haga intolerable...»

Acabava parlant del soroll que havia provocat el sermó del cardenal Noailles en contra de l'impost que s'havia promulgat per treure béns de l'església, del que ja hem parlat, anomenant-lo "Don Gratuito", segons Alba.

Des de Namur el mateix confirmava Arce a Medinaceli el 27 de març afegint notícies preocupants per els aliats arran de la desfeta de les tropes daneses contra les sueques i dels avalots a Londres:

«...un gran tumulto que se ha suscitado en Londres en defensa del Doctor Chauvel, por un sermón que predicó contra el Gobierno, habiendo habido muchas muertes, y quemado los anglicanos seis iglesias de los presbiterianos; si se confirmase daría mucho que pensar a los aliados, como les dará sin duda el arribo a Cádiz de la flota de la nueva España tan ricamente cargada, como todos avisan...»

També Bergeick es fa ressò de l'arribada de l'estol borbònic a Cadis i, a més a més, comunica a Alba el 26 de març que al Consell de Ministres a Madrid s'ha conformat que Felip V partirà, al front de les seves tropes a Aragó a primers d'Abril i:

«...Je rends a V.E. le compliment d'enorabuena sur l'arriveè de la flotille a Cadix, elle ne pouvoit pas arriver plus a propos et l'on ne pouvoit pas mieux faire que de laisser suivre les effects aux Interessès pour retablir la confiance et le commerce des Indes. Le Decret que V.E. me mande avoir êtè publiè pour cela, vient aussi en cette occasion tres a propos, et tout ensemble renouvellera et reliera la correspondance des negotians des deux Puissances Maritimes avec l'Espagne, ce qui avancera la reconçiliation avec ces Puissances; C'est asseurement une nouvelle protection de Dieu sur le Roy dans une occasion si critique...»

Alba a Grimaldo el 31 de març:

« ...Desde aquella misma noche (*es refereix al 26 dia de l'arribada del correu dels ambaixadors*) los más están de acuerdo, en que será preciso romper la negociación, o que S.M.X. consienta en todo lo más opuesto a su honor, pues se cree que habiendo el Mariscal d'Uxelles, y principalmente el Abad Polignac (con grande elocuencia) expresado a los Diputados de Holanda el ansia que tenia S.M. X. de concluir su paz particular (no pudiendo ejecutar otra cosa, en favor del articulo 37 que darles cuatro plazas, de seguridad y haber retirado todas sus Tropas de España) que los Diputados habían respondido que debajo de esas condiciones (cuando el Marqués de Torcy estuvo en el Haya) podrían haber hecho la paz, y que así se admiraban que hubiesen pedido pasaportes, para tratar con ellos, si no tenían otros medios que contribuyesen a que nuestro Amo dejase la España; Que a esto los Ministros franceses mostraron la grande imposibilidad en que estaba S.M.X. de poder hacer otra cosa, pues no era dueño de su nieto, y que sólo en el caso de darle Nápoles y Sicilia podría entrar en persuadirle al abandono de la España; y esta proposición (se asegura) que fue muy mal oída de holandeses, reduciéndose a decir que era menester que S.M.X. permitiese el paso por la Francia a las tropas de los aliados (y con particularidad a su caballería) para reforzar la que tienen en España, o que concediese a la Holanda una grande pensión por el tiempo que durase la guerra de España, y que en los demás puntos de la paz experimentarían la Francia que no se olvidaban los Estados Generales de sus antiguas alianzas; y que ellos se volvían a la Haya a dar parte a los Ministros aliados, de lo pasado en su conferencia. ...»

Afegia al final de la carta que Lluís XIV havia ofert als holandesos una quantitat de diners considerables, mentre durés la guerra entre Felip V i l'arxiduc, a canvi de no enderrocar Dunquerque.¹³

Van decidir els holandesos que s'encarregués d'aquesta proposta el senyor Petecum, que era només un particular. Així s'explicaven a l'Haia:

«Por lo cual, encargaron a Mr. Petecum, que corrió antes, y aun entonces corría con la negociación, hablase sobre el asunto a los Sres. plenipotenciarios, y los hiciese ver, que los altos aliados, no podían admitir la proposición de los subsidios que hicieron porque era suponer hacerse una paz particular con la Francia, dejando en pie una guerra particular con la España, a que no podían dar oídos los Aliados por las razones alegadas en la primera conferencia: Pedíase al mismo tiempo una explicación de las intenciones de la Francia sobre la Evacuación de la España, y de las Indias a favor del Rey Carlos en conformidad de los preliminares, antes que por parte de los aliados se viniese en explicar sobre la proposición de un repartimiento, declarando que la intención de los altos aliados era, que debía permanecer firme el fundamento que desde luego se puso a saber, la restitución de España y de las Indias, según el tenor de los preliminares: Que en esta condición se podría conseguir en la negociación, pero que si se apartaban de ella, no se podría esperar fruto alguno de las conferencias.

No habiendo hallado por conveniente explicarse los Señores Plenipotenciarios en ninguna manera sobre lo que el Sr. Petecum les propuso, pasaron a Gertruydenberg, donde los Señores Plenipotenciarios les dijeron, que sin embargo de no tenerse por obligados a recibir las palabras del Sor. Petecum, no por esto habían dejado de enviar a la Corte de Francia la proposición que les hizo. Pero que no habían podido recibir orden alguna en el asunto, porque se había hallado oscuro, y ambiguo (estas fueron las formales palabras de aquellos Ministros) sobre que los Señores Diputados explicaron, y aclararon tanto la dicha proposición que pudo quedar género, ni de ambigüedad a cerca de ella: Al mismo tiempo significaron que no podían los altos Aliados admitir la oferta que hacia de un subsidio para ayudarlos a recobrar la España, y las Indias: Expusieron las razones de esta imposibilidad, a saber, que había parecido muy claramente por los discursos que se tuvieron sobre este asunto en la conferencia antecedente que nunca se podría convenir así en orden a las sumas de dinero, como en la seguridad de su pagamiento, ni tampoco sobre la que debería dar la Francia de no asistir al duque de Anjou su nieto, directa, ni indirectamente...»

54

Aquest document ja informa del resultat de la quarta conferència, perquè s'ha de remarcar que la guerra no només es faria ja a Espanya sinó també a Amèrica per a conquerir les possessions espanyoles allà.

El 4 d'abril havia de tornar Petecum de Gertruydenberg després de parlar amb els enviats francesos i el dia 6 Buis i Van der Dussen en fan la versió que acabem de llegir. Al final de la conversa els holandesos van deixar anar l'afegit següent:

«...Que en caso de que no lograrse el Rey de Francia, reducir por la persuasión a su nieto, a abandonar la España, y las Indias según los Preliminares, y que se viese precisado a

13. J. Albareda ho cita al seu llibre "El cas dels catalans..." p. 92, i diu que l'oferta de Lluís XIV seria de 500.000 lliures mensuals.

servirse de la fuerza: En tal caso harían los aliados proceder de acuerdo las Tropas que tienen en Portugal al fin mencionado durante el tiempo estipulado en la suspensión de armas, ò bien el que se conviniese de nuevo sin embargo de no obligarlos a nada de esto los preliminares, y que podrían satisfacer a sus empeños manteniéndose la inacción: Habiendo parecido a los aliados, explicarse así, clara, y precisamente, y pedir al mismo tiempo igual explicación por parte de la Francia, se encargaron los señores Plenipotenciarios de dar cuenta a su Corte sobre la proposición que se les hizo, en cuyo asunto se acaba de recibir por respuesta la carta mencionada.»

Però Uxelles i Polignac van raonar que portaria molt de temps unificar el comandament de tots els exèrcits. Qui comandaria les forces de terra i les de mar? De qui rebria ordres? I així va acabar la reunió sense cap acord.

La Gasetta número 22, “Nouvelles de divers endroits”, datada a l’Haia el 8 d’abril es mostrava pessimista sobre les converses de pau:

«...tout le monde croit, que les negociations seront infructueuses. Le Prince Eugène est attendu demain, ici. L.M.I. & B. ne veulent absolument point entendre parler d’aucun partage de la Monarchie d’Espagne...»

Informacions publicades a la Gasetta de Ròtterdam del 10 d’abril. L’exèrcit borbònic de Catalunya tindrà al voltant de trenta-quatre mil homes, el comte d’Aguilar assegurarà la comunicació amb València i Tortosa amb deu batallons i setze esquadrons, el marquès de Bay comptarà amb quinze mil homes, el marquès de Risbourg i Francisco Manríquez dos cossos volants de vuit mil homes cadascú, i afegia:

«...Le Roi Philippe a cordé la demande de plusieurs Grands, de l’accompagner en qualité de Volontaires ...On croit que S.M. rendra aux habitans d’Aragon une partie de leurs privilèges en passant par ce país là pour se mettre a la tête de l’armée. Ce Prince pourroit bien sure aussi un tour en Valence, pour faire la même grace aux habitans de ce Roiaume. Les vaisseaux François qui sont arrivés avec la flote du Mexique, sont obligés de décharger aussi leur argent, & les marchands sont fort aises que l’Indult ait été si prouement réglé, de manière que tous les Interessés auront leurs effets. Le Comte d’Aguilar nouveau President du Conseil des Indes & Surintendant Général de ce Commerce n’a pas peu contribué a ce reglement...»

Acabava dient que l’església va oferir a Felip V tota la plata que pogués aconseguir per a contribuir al manteniment de l’exèrcit.

La mateixa Gasetta va confirmar que les accions de la Companyia d’Índies Orientals anglesa estaven molt fortes a la Borsa de Londres.

Ara la Gasetta de Lieja, que porta el títol de ‘Nouvelles Extraordinaires’, informa el seu corresponçal a Madrid el 25 de març que Felip V té dos exèrcit un que manarà ell mateix amb 74 batallons i 50 esquadrons i el d’Extremadura format per 54 batallons i 33 esquadrons, entre tots dos arribaran a 60.000 soldats d’infanteria i 18.000 de cavalleria. El rei té com a assessors a Medinaceli i Villadarias. També s’hi diu:

«...Et l’on se flate d’être en état de soutenir la Guerre sans le secours de la France, par le moyen des 1800 milles Pieces de huit que la flottille a apporté pour le Comte du Roy, &

par l'Indult des efets qu'elle a aussi apporté pour les Particuliers ...Sa Majesté a ausi nommé a des Grands du Royaume ses Confidents, pour examiner a fonds les Privileges des Ruyaumes de Valence & d'Aragon, pour rétablir tous ceux d'entr'eux qu'on ne trouvera point donner atteinte a son authotité; Et l'on assure que S.M. signera ce reglament, lorsqu'elle sera a Zaragosse ...»

Aranda informava a Medinaceli des de Namur el 3 d'abril que, per una carta rebuda de Vandembourg, un dels diputats holandesos, se sabia que aquests veien les dificultats de fer fora del tron a Felip V per les forces i els mitjans de què disposava. També recordava que el rei de Dinamarca havia demanat la retirada de les seves tropes cap el seu país, i l'arxiduc s'havia vist obligat a enviar quatre mil soldats d'Itàlia per oposar-se a les incursions del príncep Ragotzi, arran de la desfeta al riu Locus. Acabava recordant:

«...Continúan las inquietudes en Inglaterra sobre el punto de religión, y se cree se extienden ya fuera de los limites de Londres, presumiéndose, que aquellos pueblos se valen de este especioso medio para respirar de lo obstinados que se hallan con tan costosa guerra ...Namur 3 de Abril de 1710.»

La Gaseta número 23 publicava que a la reunió que van mantenir Buis i Van der Dussen el 10 d'abril amb els ambaixadors francesos, aquests havien proposat que el rei de França consentia a lliurar a Felip V Sicília, Sardenya, la Toscana i l'estat de Mila, però afegia les reserves que feien els anglesos:

«...La Reine de la G.B. veut bien, qu'on cede au Roi Phelippe la Sardagne, & les Places de l'Etat en Toscana; mais no pas Sicile & encore moins le Milanez, a cause que la premiere est fort nécessaire au Royaume de Naples & que le Milanez rendroit les François trop puissans en Italie. On escrit pourtant, que pour le bien de la Paix, on pourroit ceder la Sicile, si la France étoit bien résolûe a s'en contenter & a donner des assurances pour cela»

56

També remarcava la mateixa Gaseta que Polignac i Uxelles estaven molt enfadats pel tracte que els donaven els aliats, doncs mentre romanien a Gretruydemberg no podien rebre cap visita, els mantenien en una mena d'estat de reclusió.

La Gaseta de Brussel·les de títol 'Relations Veritables' del 18 d'abril confirma l'arribada a l'Haia del príncep Eugeni el 12 d'abril, on es va reunir amb tots els ambaixadors. En aquesta reunió es va decidir començar la campanya posant el setge a Douai.

Una altra carta sobre les conferències de frare B. Monforte des de París, el 21 d'abril, afirmava s'havien mantingut quatre entrevistes entre totes dues parts, i s'estava esperant el correu que informaria de la cinquena, però ell es mostrava pessimista:

« ...pero nadie cree que con ella se concluya algo...»

Finalitzava amb una informació important: en retirar les tropes d'Itàlia l'Emperador, el duc de Savoia es negava a fer-se carrec tot sol de la guerra en aquell país, la qual cosa volia dir que algun efecte havien tingut les ofertes de la Cort de Madrid al duc.

Pugen a la borsa de Londres les accions de la Companyia Anglesa de Comerç.

La Gasetta de Leide número 33 publicava el 18 d'abril que Torcy havia rebut el resultat de la cinquena reunió i tot feia pensar que les dificultats que plantejaven els aliats eren impossibles de complir.

A finals d'abril va haver-hi una nova entrevista entre els francesos i els aliats, però sembla que no es va avançar gens ni mica en els acords. Lluís XIV, veient que s'apropava una nova campanya, manà aplicar una nova taxa a tots els comerciants francesos i obligar-los a pagar cinc anys avançats. També ordenà que tota la noblesa contribuís en tot allò que pogués. Eren mesures semblants a les que havia pres Felip V des de feia mesos, encara que ara hi afegiria una nova contribució de 4 milions a les diferents províncies per acabar de cobrir un fons necessari per a la guerra. No sabem quina moneda seria dels quatre milions, perquè la Gasetta de Lieja número 35 del divendres 2 de maig, de la qual hem extret la informació, no ho aclareix.

Els plenipotenciaris de França, desesperats, escrivien a Petecum el 4 de maig per saber què havien de fer, doncs portaven força dies sense rebre notícies:

«...bien desearíamos, que nuestras conferencias facilitasen la paz, pero hallándonos sin orden para hacer otras proporciones que las que ya tenemos hechas, esperamos con mucha paciencia que se restituirán a esta Villa los Sres. Diputados para ver si se explican más libremente que lo han ejecutado hasta aquí, o para que nos despidan, ò que a lo menos nos envíe el Gran pensionario orden para retirarnos.»

Resposta de Petecum:

«...Habiendo recibido la carta que me han hecho v.Exs. la honra de escribirme el día 4. del corriente, la comunique luego a los que se hallan encargados de la negociación: Después se participó su contenido a los Estados, y también a todos los Ministros de los Aliados, quienes ya se hallaban informados de todo lo ocurrido en las conferencias que v.Exs. en su mencionada carta que se hallan sin orden, para hacer nuevas proposiciones, y que los aliados tienen propuesto por su parte todo cuanto podían en el asunto: Se me ha encargado pasar a la noticia de V.Exs. que es por demás el que vuelvan los Diputados a Getrudemberg para continuar una negociación que no se dirige a cosa alguna...»

Més clar no ho podien expressar.

El dia 10 de maig van respondre els plenipotenciaris de França que sentirien molt que es trenquessin les negociacions i que tornarien al seu país.

La Gasetta de Rotterdam del dijous 5 de juny de 1710 informava que el 30 de maig, des de Madrid, es comunicava que Villadarias estava formant un gran exèrcit prop de Lleida, i que el 20 de maig el rei ja es trobaria entre Barbastro i Fraga. Ara la Gasetta de Rotterdam del dilluns 9 de juny ens descriu l'entrada del borbó a Lleida el dia 14:

«De Madrid le 20 Mai.

Le Roi arriva le 12 de ce mois a Fraga. Tous les Gardes du cors qui étoient a Bujarolz joignirent son escorte. Le 13 S.M. continua sa route vers Lerida. Toutes les colines depuis Fraga jusqu'à ce lieu étoient bordée de cavalerie. Le Roi trouva a Alcarras le Marquis de Villadarias qui étoit venu a sa rencontre avec les regiment de dragons d'Ossune & Marimont. Le Roi entra a Lerida sur les deux heures après midi au bruit de

l'artillerie & des acclamations du peuple: Il y tint Conseil de guerre, & le 14 S.M. passa la Segre avec son armée sur le pont de Lerida. Elle campa ce même jour dans la plaine de Terms, la gauche a ce lieu-la, & la droite de Lerida. Le Roi fut très satisfait de la beauté & de la bonne volonté de ses troupes, qui ne demandent qu'a entrer en action. Il est certain que c'est une des plus nombreuses armées qu'on aît vues depuis long-temps en Catalogne... On garde un profond silence sur les negociations de paix qui se sont en Hollande. Cela fait présumer qu'elles ne sont gueres avancées. La Reine assiste tous les jours au Conseil, mais tout est tenu si secrêt, qu'il est impossible d'en rien pénétrer...»

Petita informació que ja surt a la Gasetta de Rotterdam del 9 de juny:

«De Londres le 3. Juin.

...On dit que la Compagnie Roiale d'Afrique travaille avec chaleur au rétablissement de son commerce en ce país la, & qu'elle a dessein de s'apliquer particulièrement a fournir d'esclaves negres, nos plantations en Amerique...»

Alhora que la campanya de guerra comença les diverses companyies comercials es van enfortint. Al davant d'aquestes companyies britàniques sempre es troben els Tories.

El 25 de juny els aliats ocupen Douai, però patint moltes pèrdues d'homes, fonamentalment holandesos.

Notícies interessants que dona el duc d'Alba el 7 de juliol:

«...Hasta hora se ignora si la pérdida de Douay, ha obligado a que la Francia haga nueva proposición, pero los semblantes que están en el secreto, y desean la paz, no muestran el que se hallen cerca de conseguirla; yo sin dilatarme en esto, procuro ver lo mucho que ganarán en no conseguir lo que desean: Y creame V.S. que sacrifico a este asunto todo el mayor desvelo, pues si se continua la guerra todo el verano, y se entra en el invierno, sin que la Francia haya cedido, lo que no debe, podemos esperar que nuestras cosas no empeoren ganando todo este tiempo, Dios permita sea así pues tanto merecen las virtudes de nuestros Amos.» Carta a Mejorada.

58

Malgrat aquesta situació Alba confirmava que, per moltes gestions que feia, no aconseguia que Lluís XIV manés formar un exèrcit per entrar a l'Empordà.

Al llarg del mes de juliol hi ha diversos moviments de les tropes aliades i franceses a Flandes, però no hi va haver cap enfrontament entre totes dues.

A primers de juliol els ambaixadors francesos van mantenir una nova entrevista amb Petecum, el qual de paraula, sense portar cap document, va presentar el ultimàtum següent: el rei de França havia de fer fora del tron el seu nét emprant només el seu exèrcit i com a punt previ per a negociar qualsevol preliminar. La reacció dels dos representants francesos, segons el duc d'Alba, fou:

«...El Mariscal d'Uxelles y el Abad Polignac quedaron bastamente confusos de esta pregunta, y dudosos de lo que debían responder, pero resolvieron saber del mismo Petecum si el traía poderes para tratar algo y que habiéndoles dicho que no y que el venía solo con aquella comisión a boca, pasaron a escribir en derecha al Pensionario Hencius

expresándole cuanto habían extrañado la pregunta que se les había hecho por un simple hombre como era monsieur Petecum.»

Els representant francesos escriurién al pensionari Hensius preguntant-li si era certa la proposta feta per Petecum, és a dir:

«...Que la República y sus aliados, pretendían obligar al Rey nuestro amo a que hiciese sólo la guerra al Rey su nieto para reducirlo a renunciar su corona: Y que sin unir sus fuerzas con las de S.M. era menester que aquel Monarca se viese despojado de la posesión de España, y de las Indias en el espacio de dos meses.

Que si este término llegaba a cumplirse sin que el Rey católico se viese realmente fuera de su trono, cesaría la tregua en que hubiesen convenido los aliados con el Rey nuestro amo, y que volverían a tomar las Armas contra S.M. aun en el caso de haber cumplido con todas las demás condiciones especificadas en los artículos preliminares.

Que mediante el empeño arriba mencionado, y antes de firmar los artículos se contentarían en aplicarse positivamente sobre el repartimiento que vendrían en dejar al Rey de España, y en facilitar los medios de ajustar las ulteriores pretensiones.»

Llegida la carta pels tots els aliats foren del parer de trencar immediatament les negociacions amb França. Hensius també estava d'acord però va insistir en què es comunicés als representants francesos personalment per Buis i Van der Dussem. El 14 de juliol va tenir lloc la darrera entrevista a Gertuydenberg. Així s'explicaven Uselles i Polingac als holandesos:

«Pusimos en la consideración de los señores diputados la contradicción que implicarían esta proposiciones con las que siempre hemos echo nosotros, y con los Artículos 4. y 5. de los Preliminares, de que era relativo el 37, que es el que únicamente se ventilaba por entonces.

Sobre el modo de asegurar a los aliados la España, y las Indias, nos expresaron que la concesión de un repartimiento (sobre que ofrecían explicarse en adelante y en que todavía no se han declarado) les facilitaría el derecho de pedir al presente más de lo que contenían los artículos cuarto y quinto.

Respondámosles con una razón sin replica, preguntándoles, si en todas nuestras conferencias se había tratado de otra cosa que de un repartimiento, y si sobre este principio exigieron jamás de nosotros más que las medidas de acuerdo y la Unión de las fuerzas?

Confesáronlo así los señores diputados porque no lo podían negar, pero también nos dijeron, que si hasta entonces propusieron las medidas de acuerdo y la unión de las fuerzas, ya no lo hacían más; que tenían orden de declararlo así en nombre de los aliados, y decimos en una palabra, que pretendían recibir por mano del Rey nrô amo (tuviese, o no efecto el repartimiento) la Monarquía de España, y de las Indias; dejando a su cuidado y elección el servirse de los medios de persuasión, o de apremio más eficaces para poner al Archiduque en la actual posesión de sus estados en el término de dos meses.»

Els representants francesos demanaren un termini de quinze dies per enviar un correu a París i rebre la resposta. A la carta que escrigueren a Lluís XIV, que arribà a Marly el 16 de juliol, diuen coses com aquestes:

«Mucho tiempo ha que S.M. tiene dadas bien claras muestras de que por el bien de una paz definitiva, y segura concedería las condiciones, cuya ejecución pudiese desempeñar; pero nunca prometerá lo que sabe que no puede cumplir; si la injusticia, y la obstinación de sus enemigos privan a su Magd. de toda esperanza de paz, entonces poniendo toda su confianza en la protección Divina... dejará que toda la Europa, y aun los pueblos de Inglaterra, y Holanda juzguen quienes son los autores verdaderos de una tan sangrienta guerra.

Por una parte verán los pasos tan grandes dados por el Rey nrô amo, su consentimiento a las proposiciones mas acervas, y los empeños en que entraba para desvanecer todas las desconfianza y adelantar la paz.

Reconocerán por la otra una continua afectación en explicarse confusamente para dejar siempre efugios, y poder entablar nuevas, y mayores pretensiones que las concedidas; de forma que apenas condescendíamos con una, que al parecer debía ser la ultima, cuando se ponía otra, aun mas exorbitante en su lugar.

Repararán assimismo en una perenne variación conforme únicamente y arreglada con los sucesos de la guerra, y con las facilidades del Rey nrô amo en tratar de la paz, esto mismo se conoce por las cartas que los señores diputados nos han Escrito.

El año pasado tenían los holandeses, y sus Aliados, a grande injuria que se les discurriese capaces de haber pedido al Rey la unión de sus fuerzas con las de la Liga para obligar al Rey su Nieto, a renunciar su corona, y se remitían a los preliminares que solo hablan de tomar las medidas de acuerdo; pero después no han hecho dificultad en pedirlo altamente.

Ahora pretenden que su Magd. lo tome sólo por su cuenta, y se arrojan a decir que si hasta aquí se contentaban con menos al presente, que conocen mejor el estado de sus intereses, no se atienen a lo propuesto: semejante declaración es un rompimiento formal de toda negociación, y lo que únicamente buscan los jefes de los aliados.

Cuando nos mantuviésemos por más tiempo en Getrudemberg, y pasásemos años enteros en Holanda, nada adelantáramos mientras que los que tienen el principal manejo de la República, no se apean de la errónea opinión en que se hallan de hacer consistir la ventaja de sus intereses en un imposible para llegar a la paz: ya no pretendemos persuadirlos a que prosigan en una negociación, que ellos mismos quieren romper; porque en fin, por vehementes que sean los deseos del Rey nrô amo de dar la quietud a sus Pueblos, les será menos pesado sostener la guerra que ha querido terminar S.M. a costa de tan grandes sacrificios contra los enemigos con quienes pelea de diez años a esta parte, que añadir a ellos el del Rey su nieto, y emprender temerariamente la conquista de España, y de las Indias, en el espacio de dos meses con la seguridad cierta de que pasado este término, hallaría a sus Enemigos aún mas fortificados que antes con las plazas en estado de volver contra su Magd. las armas que les confiare.»

Sis dies després els representants francesos reberen la resposta del rei de França de no acceptar la proposta feta i de continuar la guerra. Aquesta resposta va ser comunicada als representants holandesos, sense esperar el termini dels quinze dies demanat, i així es trenquen definitivament les converses de Gertruydenberg el 23 de juliol.

El duc d'Alba va escriure a Grimaldo el 21 de juliol confirmant el possible trencament, amb aquestes paraules:

«...esta noticia llegó el día 16, la cual motivó que en Marly hubiese un gran Consejo de Estado; y luego que estuve informado de todo esto hice diligencias correspondientes al tiempo y a mi obligación. Terminado el Consejo, se volvió a despachar a Gertuydemberg el extraordinario, pocas horas después, y se publicó que había ido orden precisa a los Diputados de Francia para que se restituyesen aquí...»

El diumenge 27 de juliol es van reunir els representants dels aliats per estudiar la carta que els francesos havien escrit a Hensius el dia 23 i van decidir continuar la guerra, atès que consideraven que abans dels preliminars ja s'havia acordat restituir Espanya a l'arxiduc.

És clar que el rei de França no podia permetre d'emprar les seves tropes, perdent alguna part d'elles, a Espanya mentre la resta de països mirava, quedant després en pitjors condicions per acordar la pau.

Els representants francesos retornaren a París com era previst, i el duc d'Alba de seguida, el 28 de juliol, escrivia a Mejorada:

«Señor mío, tres horas ha que encontrando en Marly el Marques de Torcy un Gentilhombre mío que tenia en aquel sitio para que me avisase por minutos de todo lo que ocurría le dijo.

El Duque de Alba creo que será bien contento de ver dentro de dos días aquí a su amigo el Abad Polignac, con el Mariscal de Uxelles, pues ya están en nuestra frontera y no dudo que esta noticia le será agradable, le pido a Vm, se la dé de mi parte.

Y así puedo ahora avisar con toda seguridad la vuelta de los comisarios de Francia, por este extraordinario, que le merece muy bien el haber salido de un caso, el mas crítico en que se ha visto jamás nuestra Monarquía, pues en fin ganamos tiempo, y yo me aplico a que la continuación de la guerra sea en aquellos términos que mas pueda aprovechar a los intereses de nuestros amos...»

Per nosaltres el trencament de les converses, amb un proposta tan maximalista dels aliats, podria atribuir-se a una errada de càlcul d'holandesos i d'imperials, però no per part dels anglesos. Tot fa pensar, per les dades que anem exposant, que els Tories van deixar que Marlborough, i el seu orgull, s'estavellessin, per tal que Felip V romangués com a rei a Espanya i poder negociar posteriorment amb ell els avantatges comercials oferts, cosa que de cap manera tenien assegurats amb l'arxiduc.¹⁴

El 27 de juliol les tropes imperials assoliren un triomf a la batalla d'Almenara, sobre la qual cal fer un comentari. Les tropes de l'Arxiduc, comandades per Starhemberg, van derrotar les borbòniques; les pèrdues d'aquestes rondarien els 1500 homes i també força presoners. Verboom era un de ells; una bomba va matar el seu cavall i ell va resultar ferit greument a les dues cames; ferit, seria portat a la presó de Barcelona on romandria dos anys. La seva capacitat i esperit d'observació, a més a més, amb llibertat vigilada, li van permetre estudiar totes les defenses de la ciutat, les parts més fortes i les més febles. Com ja veurem, els seus informes serien fatals per a Barcelona.

14. Albareda al seu llibre "El cas dels catalans...", p. 92, basant en Lucien Bèly dona una altra explicació del trencament de les converses.

El 20 d'agost les tropes imperials obtenien una altra victòria a Monte Torrero, prop de Saragossa, on entrava l'arxiduc el dia 21. El 28 d'agost l'arxiduc entrava novament a Madrid. Felip V i la seva Cort es retirarien a Valladolid. Aquests fets, però no servirien de res perquè el futur de Felip V ja estava decidit, la dissort pel poble català, també.

Vendôme va sortir de París el 28 d'agost i es posaria a les ordres de Felip V el 17 de setembre. Tot seguit, es va decidir que l'exèrcit de Portugal fos comandat pel marquès de Bay, el de Castella i Aragó per Vendôme i que Noailles comandés el de l'Empordà.¹⁵ Tot això coincidiria amb la marxa de Blecourt el 8 de setembre i l'arribada de Bonnac com a ambaixador francès, no pas com a representant. Això volia dir que Lluís XIV reforçava oficialment l'aliança amb el seu nét.

Paral·lelament es produïen canvis importants al govern anglès. El 8 d'agost la reina Anna d'Anglaterra nomenà a Robert Harley ministre d'hisenda, essent despatxat Godolphin, al qui cap banc volia prestar diners, cosa significativa. El tresor públic tenia un deute de més de 9 milions de lliures esterlines només en despeses militars. A més a més, continuava el descontent popular davant la continuació de la guerra dirigit, fonamentalment pel doctor Henry Sacheverell. Més endavant Harley seria nomenat comte d'Oxford.

Només trencar-se les negociacions el mateix juliol, Torcy va escriure a l'abat Gaultier per tal que mantingués contacte amb el duc de Shrewsbury amb l'objectiu de sondejar la possibilitat d'una pau separada entre els Borbons i Anglaterra. Gaultier havia arribat a Londres el 1698 com a capellà de Tallard, aleshores ambaixador francès, i s'hi va quedar. Va mantenir contactes amb diferents membres del Parlament anglès.¹⁶

El 17 de setembre Vendôme va arribar a Valladolid on es trobava Felip V. També arribaria Noailles. Tots plegats van decidir que Bay manés l'exèrcit cap a Portugal, que Vendôme restés a la península i que Noailles partís a França per entrar a Catalunya des de Rosselló.

L'arxiduc Carles escrivia a la seva muller el 25 de setembre mostrant el seu pessimisme i descrivint la confusa situació en què vivia l'exèrcit imperial:

«...Vienen pocos españoles, y nada importante. Mira si ahora con Madrid está todo ganado. De los Grandes solo ha venido un Conde de Paredes. Hoy hemos marchado acá, a una legua de distancia de Madrid. No sé como se llama este paraje, es casa del Conde de Aguilar... ahora no estoy en ánimo de ir a Madrid, y cuando haya de ser pasaré sólo por la Villa; mas tampoco esto he resuelto hasta ahora... Ahora se ha acabado la Junta en que el viejo loco de Stanhope ha querido absolutamente ir a Andalucía, y poner a riesgo todo lo demás... pero todos se le han opuesto... Del campo a una legua de Madrid a 25 de Septre. 1710. a las nueve horas.»¹⁷

El 21 de setembre la reina Anna dissolia el parlament anglès i el 30 del mateix mes guanyaven les eleccions els Tories, nomenant la reina com a primer ministre el vescomte de Bolingbroke, Henry Saint John.

15. Informacions d'Henry Kamen a "La Guerra de Sucesión...", p. 32.

16. Veieu Stewart Saunders E., "Abbe Francois Gaultier..." p. 2.

17. Dell qualificar l'arxiduc a Stanhope de 'viejo loco', també se'n fa ressò J. Albareda op. cit. p. 27

Pel desembre de 1710 Gaultier escrivia a Torcy comunicant que els anglesos no insistirien en establir la Casa d'Austria al tron d'Espanya si els seus interessos comercials estaven assegurats.¹⁸ Era la primera vegada que un dels aliats confirmava veure amb bon ulls que Felip V romangués regnant a Espanya, això sí, si s'obtenien beneficis comercials. Tot fa pensar que les propostes de Bergeick i de la Cort de Madrid havien arribat al cor del ministeri anglès, de la reina i de bona part dels comerciants anglesos.

Reproduïm tot seguit la reflexió que faria Monteleón, gairebé dos anys després d'aquesta data, essent ja ambaixador de Felip V a Londres, sobre el paper jugat per Oxford i Bolingbroke en aquesta època:

«...en toda la presente negociación en la cual la destreza y valor del Gran Tesorero Milord Oxford, y Milord Bolingbroke secretario de estado ha trabajado por dos años para abatir el Partido de los Wigs de quien era cabeza Marlborough, entrando en negociación de paces con la Francia todo se ha hecho por cartas y billetes de estos dos ministros con el Marques de Torcy confiándose unos a otros sin más prenda que la buena fe, y el saberse por entrambas partes que eran la voz secreta y confidente de sus amos, quedando expuestos los dos ministros de Inglaterra a perder la cabeza si el negociado se hubiese descubierto cuando aun subsistía con bastantes fuerzas el partido de Whigs...»

No ens hem d'estranyar que el ministre de l'arxiduc a Barcelona, Romeo, descrivís, el 15 de novembre la seva desesperança al seu rei en aquests termes:

«...Dios nos asista que bien lo habemos menester pues todas sus esperanza (*les dels francesos*) las tienen fundadas en las turbulencias de Inglaterra pues de otra suerte no dudo se reduciría la Francia a una paz como se le quisiese dar...»¹⁹

També pel desembre, l'exèrcit borbònic va reconquerir les terres de Salamanca i Plasència. Les tropes imperials que no podien rebre ajuda ni sortir per Portugal hauran de retirar-se per Aragó. Es realitzà un gran esforç guerriller per part de les tropes borbòniques, amb homes com Bracamonte, Cereceda i Toy, que després deixaran la seva petjada en la Catalunya de 1714. A la batalla de Brihuega les tropes comandades per Stanhope capitularan. Stanhope fou envoltat per l'exèrcit de Vendôme el 8 de desembre i obligat a capitular el 9, sent fet presoner el propi Stanhope i gairebé dos mil soldats. Starhemberg es va veure obligat a tornar per ajudar Stanhope, sense saber que ja s'havia rendit, i es va aturar a Villaviciosa. Allí es produiria la batalla del 10 de desembre, vencent els borbònics, encara que els aliats van aconseguir retirar-se en un cert ordre. En menys d'un any les circumstàncies internacionals havien fet que Felip V passés d'una situació insostenible a consolidar-se com a rei de Espanya.

La reina Anna dissolgué el parlament el 21 de setembre, com ja hem comentat, començant a funcionar el tercer parlament el 25 de novembre de 1710.

Al front europeu, Aire-sur-la Lys defensada pel general Goesbrien, capitulava el 8 de novembre. Amb tot, com escriu el duc d'Alba, aquesta petita victòria no anima prou els holandesos, que veien com Lluís XIV estava refent i podria garantir un any més de guerra.

18. Veieu Stewart Saunders E., "Abbe Francois Gaultier..." p. 3.

19. Sobre tot això, veure també J. Albareda op. cit. p. 27.

Notícies que dóna en Pere Ribas i Boixador:

«Carta de un Ministro de Baviera escrita a su Alteza Electoral, de Versalles a 18 de Octubre de 1710.

El Rey ha recibido hoy aviso cierto que el Parlamento de Inglaterra se ha disuelto, y que las mudanzas proyectadas subsistirán. Su Majestad me lo ha comunicado luego para que informe a Vuestra Alteza, es cierto que la proclamación de un nuevo parlamento, y la mudanza general de los ministros, debe dar inquietud a los holandeses, y les hará pensar en la Paz; pero esta Corte no dará en ello manos: No se duda que Marlborough dejará el mando de las ropas, pues el partido que vence le dejan falta de todo.

Se cree que los príncipes aliados retirarán sus Tropas, luego que la Inglaterra suspenda los subsidios... Yo creo que la Corte de Viena estará bien embarazada con estas novedades»

Tots els que van intervenir en les converses de pau per tal que Felip V es mantingués al tron d'Espanya, foren recompensats per Felip V, Lluís XIV i la reina Anna. Fins i tot el doctor Sacheverell, a qui es va atorgar la valuosa rectoria de Sant Andrew, al centre de Londres, el 13 d'abril de 1713, després d'haver complert els tres anys de càstig, a proposta de la reina Anna aprovada per Auto del Parlament anglès. Oxford i Bolingbroke van escriure a Monteleón el 5 de febrer de 1712 demanant alguna mena de benefici eclesiàstic per l'abat Gaultier per la seva tasca en les converses secretes de pau.

Això sí, Felip V compliria els anys següents al peu de la lletra la instrucció adreçada al duc d'Alba el maig de 1709, que tornem a reproduir per la seva importància:

«...que de ninguna manera se den oídos a proposición de pacto que mire a que los Catalanes se les conserven sus pretendidos fueros, pues sobre ser tan indignos de ellos, aunque fuesen solos los que tenían en tiempo del rey Don Carlos II mi tío puesto que las dos últimas Cortes que han concluido los deja mas Repúblicas que el Parlamento abusivo a Ingleses; no es de conveniencia ni decoro que la paz general salga garante de tan vergonzosa condición ni que por ella quedase la habitual propensión de los catalanes a la rebelión con permitido recurso a los coligados enemigos...»

64

Bibliografia

Albareda Salvadó, Joaquim: "El 'cas dels catalans' La conducta dels aliats arran de la guerra de Successió (1705-1742)", Fundació Noguera, Barcelona 2005; "El setge de Barcelona i la política Internacional", dins de "Catalunya durant la guerra de Successió", volum II, director científic Agustí Alcoberro, Ara Llibres, S.L., Barcelona 2006.

Castellví, Francesc: "Narraciones Históricas", quatre volums, publicats per la fundació Francisco Elías Tejada, Madrid 1997-2002.

Journal of the House of Lords: volume 19, 1709-1714. Any 1802.

Kamen, Henry: "La Guerra de Sucesión en España 1700- 1715", Ediciones Grijalbo, Barcelona Buenos Aires, 1974.

Roscoe, E.S.: "Robert Harley, Earl of Oxford", ed. Methen & Co. London 1902.

Saint-Simon: 'Mémoires', editorial Chéreau, 1856.

Smollett, Tobias: "History of England, vol. II, Londres 1858.

Stewart Saunders E., Purdue University, "Abbe Francois Gaultier: secret envoy". Published in: *The Treaties of the War of the Spanish Succession*, edited by Linda Frey and Marsha Frey, pp 177-80. Westport CT: Greenwood Press, 1995.

Taxonera, Luciano de: "Felip V. Fundador de una dinastía y dos veces Rey de España", Editorial Juventud Argentina, Buenos Aires 1944.

Torras i Ribé, Josep M.: "La guerra de Successió i els setges de Barcelona (1697-1714)", Rafael Dalmau Editor, Barcelona 1999.

Voltes Bou, Pere: "Barcelona durante el gobierno del Archiduque Carlos de Austria, Instituto Municipal de Historia, Barcelona 1963, tres volums. Veure el volum II.

